

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας

Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ – ΕΣΠΑ

2η ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2014 – 2020

ΜΑΡΤΙΟΣ 2013

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
2. ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2014-2020	5
3. ΣΥΝΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 2014-2020.....	7
3.1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	7
3.2. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ	8
3.3. ΚΥΡΙΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	9
3.3.1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας	9
3.3.2. Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση.....	16
3.3.3. Προστασία του περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον	21
3.3.4. Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.....	26
3.3.5. Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.....	28
3.3.6. Αειφόρος χωρική ανάπτυξη.....	30
3.4. ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ	33
4. ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	34
5. ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΟΜΕΑΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ..	36
5.1. ΕΝΟΤΗΤΑ 1 : «ΑΝΑΛΥΣΗ – ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ».....	36
5.2. ΕΝΟΤΗΤΑ 2 : «ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΙΡΕΣΙΜΟΤΗΤΕΣ».....	39
5.3. ΕΝΟΤΗΤΑ 3 : «ΧΩΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ».....	41

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με την 1^η Εγκύκλιο δόθηκε το έναυσμα από το Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων (ΥΠΑΥΝ), για την έναρξη των διαδικασιών για το σχεδιασμό του συνολικού στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης της χώρας (Εθνικού Αναπτυξιακού Σκέλους και Συγχρηματοδοτούμενου) για την περίοδο 2014-2020 και κατ' επέκταση του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης (Partnership Agreement) δηλ. του νέου ΕΣΠΑ της χώρας. Με την Εγκύκλιο ενημερώθηκαν όλοι οι αρμόδιοι φορείς σχεδιασμού για το υπό διαπραγμάτευση προτεινόμενο νέο πλαίσιο της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020 ώστε να προετοιμαστούν για τη διαμόρφωση του σχεδιασμού. Ζητήθηκε επίσης από τους φορείς η **διατύπωση αρχικών προτάσεων στρατηγικής** και προτεραιοτήτων σε εθνικό, τομεακό και περιφερειακό επίπεδο **προκειμένου να διαμορφωθούν οι γενικές κατευθύνσεις εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής**, οι οποίες και περιλαμβάνονται στην παρούσα.

Η 1^η εγκύκλιος περιείχε και μία ενδεικτική καταγραφή κάποιων πρώτων γενικών κατευθύνσεων ανάπτυξης της χώρας, βασισμένων στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» και την ανάγκη αλλαγής του αναπτυξιακού υποδείγματος με βάση τις ανάγκες και το δυναμικό (τις δυνατότητες) των περιφερειών της χώρας.

Η προετοιμασία για το επόμενο ΕΣΠΑ της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020 βρίσκεται πλέον σε αρκετά προχωρημένη φάση. Μετά και τη συμφωνία στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Φεβρουαρίου για το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) της Ε.Ε. για την περίοδο 2014-2020, αναμένεται ότι μέχρι και το τέλος Ιουνίου, αν δεν υπάρξει εμπλοκή στις συζητήσεις των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, θα έχει οριστικοποιηθεί και η συμφωνία του Συμβουλίου με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για το ΠΔΠ, ενώ θα έχουν παράλληλα συμφωνηθεί και όλοι οι Κανονισμοί των Διαρθρωτικών Ταμείων για τη νέα περίοδο.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του για την προετοιμασία του νέου «ΕΣΠΑ» (που θα αποκαλείται πλέον Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης - ΣΕΣ, βάσει του νέου κανονιστικού πλαισίου της ΕΕ) το Υπουργείο Ανάπτυξης έχει συμφωνήσει με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα αυστηρό χρονοδιάγραμμα ενεργειών που προβλέπει, μέχρι το τέλος του Α' εξαμήνου 2013 να έχει υποβληθεί το αρχικό σχέδιο του ΣΕΣ και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Ε.Π.) στην ΕΕ για μια πρώτη διαβούλευση.

Για την έγκαιρη προετοιμασία του ΣΕΣ 2014-2020, και έχοντας λάβει υπόψη του τα κείμενα που απέστειλαν όλοι οι φορείς σε συνέχεια της πρώτης εγκυκλίου όπου διατυπώθηκαν **αρχικές προτάσεις στρατηγικής** και προτεραιοτήτων σε εθνικό, τομεακό και περιφερειακό επίπεδο, το Υπουργείο Ανάπτυξης επεξεργάστηκε σε συνεργασία και με τα αρμόδια για τη χάραξη τομεακής πολιτικής υπουργεία, τις Κατευθύνσεις Εθνικής Αναπτυξιακής Πολιτικής της Χώρας μας για την περίοδο 2014-2020. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές δεν αναφέρονται στο σύνολο των αναπτυξιακών προκλήσεων, αλλά επικεντρώνονται σε ζητήματα που σχετίζονται με το ΣΕΣ. Η προσπάθεια έγινε με τη συνδρομή σημαντικών επιστημονικών και ερευνητικών ιδρυμάτων της χώρας μας, αλλά και αξιοποιώντας την πολύτιμη εμπειρία από τον χώρο της αγοράς και φυσικά τις θέσεις και τις προτάσεις όλων των υπουργείων και των περιφερειών¹. Λάβαμε επίσης υπόψη την υφιστάμενη κατάσταση, αλλά και τις δυνατότητες και τις προοπτικές της Ελλάδας, τον ευρωπαϊκό και διεθνή ανταγωνισμό, καθώς και μια σειρά από υποχρεώσεις που προκύπτουν από τους κανονισμούς των Διαρθρωτικών Ταμείων.

---

¹ Απαντήσεις των Υπουργείων και Περιφερειών στην 1^η εγκύκλιο

Προϊόν της σύνθεσης όλων των παραπάνω, είναι **οι Γενικές Κατευθύνσεις Αναπτυξιακής Στρατηγικής της χώρας** που περιλαμβάνονται στην **παρούσα 2η Εγκύκλιο**.

Με βάση τις Γενικές Κατευθύνσεις Αναπτυξιακής Στρατηγικής της Χώρας **καλούνται πλέον οι φορείς** χάραξης τομεακής και περιφερειακής πολιτικής **να διαμορφώσουν, με ανοιχτές διαδικασίες και τη συμμετοχή των κοινωνικοοικονομικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών, τις προτάσεις τους για την περίοδο 2014-2020. Οι παραπάνω φορείς καλούνται να αποστείλουν τις προτάσεις τους στο ΥπΑνΥπ μέχρι 13 Μαΐου 2013, ακολουθώντας τη δομή και το περιεχόμενο που παρουσιάζονται στο κεφάλαιο 5 της παρούσας.**

Σημειώνεται ότι οι παραπάνω προτάσεις θα χρησιμοποιηθούν για τη διαμόρφωση και σημαντικών τμημάτων του ΣΕΣ και σε επόμενη φάση - αφού με επόμενη εγκύκλιο θα έχει διαμορφωθεί η «αρχιτεκτονική» των προγραμμάτων και η κατανομή των πόρων -στη διαμόρφωση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Ε.Π.) της νέας περιόδου.

Οι φορείς ευθύνης των τομεακών και των περιφερειακών πολιτικών (Υπουργεία και Περιφέρειες) πρέπει να λάβουν υπόψη τους κατά την κατάρτιση των προτάσεών τους στο πλαίσιο του ΣΕΣ 2014-2020, πέρα από τη δυσμενή οικονομική, κοινωνική και δημοσιονομική συγκυρία, την εμπειρία από τα αποτελέσματα και τις επιπτώσεις όλων των προηγούμενων περιόδων καθώς και της τρέχουσας, ιδίως σε ότι αφορά σε έργα/δράσεις που, παρά το ότι προβλέφθηκαν, δεν αναμένεται να ολοκληρωθούν μέχρι το τέλος 2015.

Το ΣΕΣ 2014-2020 συμπίπτει με πολύ κρίσιμα χρόνια για τη Χώρα μας, όπου η Ελλάδα πρέπει αφενός να συνεχίσει τις προσπάθειες δημοσιονομικής προσαρμογής, αλλά παράλληλα πρέπει να περάσει στη φάση της ανάκαμψης και της ανάπτυξης μέσα από ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ανάπτυξης, το οποίο επικεντρώνει τις προσπάθειες μας σε στοχευμένες διαρθρωτικές αλλαγές. Αλλαγές που θα απελευθερώσουν τις παραγωγικές δυνάμεις της χώρας μας. Και παράλληλα, σε στοχευμένες επενδύσεις των διαθέσιμων εθνικών και κοινοτικών κονδυλίων σε συγκεκριμένους τομείς, που μπορούν να δημιουργήσουν τις περισσότερες θέσεις εργασίας και να φέρουν τη μεγαλύτερη δυνατή αύξηση του ΑΕΠ. Βασική προϋπόθεση επιτυχίας είναι η ενεργός συμμετοχή όλης της κοινωνίας στην παραπάνω προσπάθεια.

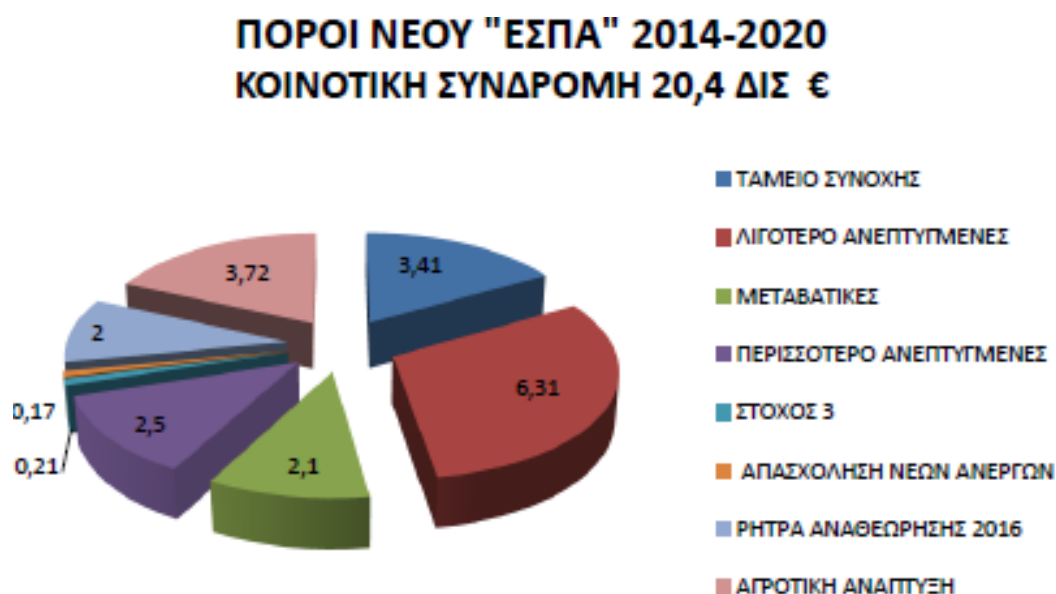
Στο πλαίσιο των διαδικασιών που αναφέρονται στην παρούσα προωθούνται από το ΥπΑνΥπ και οι παρακάτω παράλληλες ενέργειες:

- Συνεχίζεται η διαπραγμάτευση για τους Κανονισμούς καθώς και της Διοργανικής Συμφωνίας που αφορά στον Προϋπολογισμό της νέας περιόδου.
- Ανατέθηκαν, έχουν ήδη υποβληθεί στο ΥπΑνΥπ και βρίσκονται υπό επεξεργασία επτά εμπειρογνωμοσύνες για την υποστήριξη στο σχεδιασμό του αναπτυξιακού προγραμματισμού για τη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020.

2. ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2014-2020

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 8^{ης} Φεβρουαρίου 2013 κατέληξε σε συμφωνία σχετικά με το επόμενο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ), στο οποίο καθορίζονται οι προτεραιότητες του προϋπολογισμού της ΕΕ για τα έτη 2014-2020. Όπως κάθε συμφωνία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η συμφωνία αυτή ήταν αποτέλεσμα μιας πολύ δύσκολης και επίπονης διαδικασίας, όπου χρειάστηκε να συμφωνήσουν 27 Κράτη Μέλη. Προκειμένου, όμως, να τεθεί σε ισχύ το νέο ΠΔΠ τον Ιανουάριο του 2014, πρέπει να υπάρξει και τελική συμφωνία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με το οποίο βρίσκονται σε εξέλιξη οι σχετικές διαπραγματεύσεις.

Η ενδεικτική κατανομή των πόρων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 που πέτυχε να διασφαλίσει η Ελλάδα για τους τομείς Πολιτικής Συνοχής, Αγροτικής Ανάπτυξης και Αλιείας παρουσιάζεται στο επόμενο διάγραμμα:

Το ΣΕΣ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 θα έχει, σε όρους κοινοτικής συνδρομής, έναν προϋπολογισμό της τάξης των 20,4 δις ευρώ (20,6 με την προσθήκη 200-250 εκ. € περίπου από το Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας). Σημειώνεται ότι τα αναφερόμενα ποσά δεν έχουν ανακοινωθεί ακόμη επισήμως από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς δεν έχει καταλήξει η διαπραγμάτευση με το Ευρωκοινοβούλιο.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εκτίμηση της κατανομής των πόρων της Πολιτικής Συνοχής ανά κατηγορία Περιφερειών.

Εκτιμήσεις Κατανομής Πόρων Συνοχής (τιμές 2011)

Λιγότερο Ανεπτυγμένες	6,31 δισ. €
Μετάβασης	2,10 δισ. €
Περισσότερο Ανεπτυγμένες	2,30 δισ. €
Ταμείο Συνοχής	3,41 δισ. €
Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία	0,22 δισ. €
Μερικό Σύνολο 1	14,34 δισ. €
Πρωτοβουλία Απασχόληση των Νέων	0,16 δισ. €
Μερικό Σύνολο 2	14,50 δισ. €
Εκτιμώμενοι πρόσθετοι πόροι από "Ρήτρα Αναθεώρησης" το 2016	2,00 δισ. €
Γενικό Σύνολο	16,50 δισ. €

Σημειώνεται ότι η Ελλάδα είχε σε ποσοστιαία βάση την μεγαλύτερη αύξηση 35,7% σε σχέση με την αρχική πρόταση της Επιτροπής, διατήρησε ένα υψηλό ποσοστό από το συνολικό πακέτο που έλαβαν τα 15 παλαιά Κ-Μ, ενώ σε όρους κατά κεφαλήν ενίσχυσης έχει μεταξύ των παλαιών Κ-Μ το δεύτερο υψηλότερο μετά την Πορτογαλία.

Παράλληλα ο χρηματοδοτικός φάκελος της Ελλάδας συνοδεύεται και από ευνοϊκές κανονιστικές ρυθμίσεις και συγκεκριμένα:

- Προβλέφθηκε μεγαλύτερη προκαταβολή κατά την έναρξη των προγραμμάτων (1,5 % τον πρώτο χρόνο, 1,5 % το δεύτερο και 1 % τον τρίτο αντί για 1 %, 1 % και 1 % αντίστοιχα).
- Εξασφαλίστηκε ο ΦΠΑ, στην περίπτωση που δεν ανακτάται, να είναι επιλέξιμος για συγχρηματοδότηση, για το σύνολο των παρεμβάσεων και τέλος,
- Ο αρχικά προβλεφθείς κανόνας N+2 χαλάρωσε κατά ένα χρόνο, δίνοντας μεγαλύτερο χρονικό περιθώριο για την υλοποίηση των παρεμβάσεων

3. ΣΥΝΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 2014-2020

3.1. Πλαίσιο σχεδιασμού

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει μια σοβαρή και παρατεταμένη οικονομική και κοινωνική κρίση. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, το ελληνικό κατά κεφαλή ΑΕΠ, εκφρασμένο σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, έπεσε από το 94% του μέσου κοινοτικού όρου το 2009 στο 79% το 2011. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ελληνικό κατά κεφαλή ΑΕΠ, είχε σημειώσει σημαντική πρόοδο από το 84% του κοινοτικού μέσου όρου το 1995, στο 94% το 2009. Κατά συνέπεια, εντός μόλις δύο ετών, το προϊόν της χώρας υπεχώρησε στα επίπεδα της προηγούμενης εικοσαετίας.

Με την εξέλιξη της οικονομικής κρίσης, οι συνθήκες στην αγορά εργασίας επιδεινώθηκαν δραματικά. Η ανεργία αυξήθηκε σε ανησυχητικά επίπεδα και το επίπεδο της απασχόλησης μειώθηκε αντίστοιχα. Επιπλέον, ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν το φάσμα της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού αυξήθηκε. Η παγκόσμια κρίση του 2008-2009 έφερε στο προσκήνιο προϋπάρχουσες αδυναμίες της Ελληνικής Οικονομίας. Παρά τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου τις τελευταίες δεκαετίες, η Ελλάδα είχε απολέσει διεθνή ανταγωνιστικότητα, με αποτέλεσμα ένα διευρυνόμενο έλλειμμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, την επιδείνωση της θέσης της στις διεθνείς επενδύσεις και μια φτωχή επίδοση στις άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό.

Η ελληνική οικονομία ανέκαθεν χαρακτηριζόταν από σημαντικό εμπορικό έλλειμμα, ως έκφραση του ατελούς παραγωγικού της συστήματος και της έλλειψης ανταγωνιστικότητας, τόσο στην εσωτερική όσο και στις εξωτερικές αγορές. Με την πλήρη ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και παρά την αντισταθμιστική επίδραση των Διαρθρωτικών Ταμείων, η έλλειψη ανταγωνιστικότητας οδήγησε σε συνεχή διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος και σε μόνιμες ανισορροπίες στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών, καθώς κινητήρας της μεγέθυνσης παρέμενε η διευρυνόμενη εσωτερική ζήτηση που δεν καλυπτόταν από ενδογενή προσφορά. Διαρθρωτικές αλλαγές έγιναν φυσικά κατά καιρούς. Ωστόσο, η έμμεση χρηματοδότηση της ζήτησης δια του δημόσιου δανεισμού, αφενός διόγκωνε σταθερά το δημόσιο χρέος και αφετέρου συγκάλυπτε τις δομικές αδυναμίες της οικονομίας. Αυτές τις αδυναμίες επιδιώκει να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση με ένα πλέγμα δημοσιονομικών και διαρθρωτικών μέτρων. Στόχος αυτών των μέτρων είναι από τη μια η εξασφάλιση υγιών δημοσιονομικών μεγεθών και από την άλλη η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας και η δημιουργία των προϋποθέσεων για την ανάπτυξη και την ανάκαμψη.

Η προσπάθεια για την ανάκτηση της εμπιστοσύνης απέναντι στην ελληνική οικονομία και για τη δημιουργία ενός φιλικού περιβάλλοντος ως προς την επιχειρηματικότητα και τις ιδιωτικές επενδύσεις είναι σε εξέλιξη. Είναι μια προσπάθεια σε εξέλιξη και η οποία θα αποδίδει βήμα – βήμα. Ωστόσο, με δεδομένες την εσωτερική δημοσιονομική κρίση και την παγκόσμια επενδυτική αβεβαιότητα, η αναπτυξιακή προσπάθεια στην επόμενη περίοδο 2014-2020 δε μπορεί παρά να βασιστεί σε σημαντικό βαθμό στη συνδρομή των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ένωσης.

Βασικό εργαλείο ανάπτυξης, τόσο σε επίπεδο στοχευμένης χρηματοδότησης όσο και στήριξης των διαρθρωτικών αλλαγών, αποτελεί το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ), το νέο ΕΣΠΑ δηλαδή, και γενικώς οι πόροι των Διαρθρωτικών Ταμείων, του Ταμείου Συνοχής, του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας. Το ΣΕΣ και τα Επιχειρησιακά του Προγράμματα – με βασικό εργαλείο το Πρόγραμμα Δημοσίων

Επενδύσεων- διαμορφώνουν την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας, με παρεμβάσεις και έργα που διαχέονται σε όλους τους τομείς της οικονομίας και σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας.

Οι παρεμβάσεις και τα έργα αυτά συνεισφέρουν στην οικονομική, κοινωνική και χωρική συνοχή, στην αειφόρο ανάπτυξη, στην ανανέωση και την αύξηση του ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου της οικονομίας, στηρίζουν την αναπτυξιακή διαδικασία, την επιχειρηματικότητα, τις επενδύσεις και την απασχόληση, συμβάλλοντας συνολικά στον εκσυγχρονισμό της χώρας σε μακροχρόνια βάση.

Οι παρεμβάσεις του ΣΕΣ στηρίζουν, επίσης, την αναδιάρθρωση της δημόσιας διοίκησης, την επένδυση στην εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση, την προώθηση της ενεργού κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση της φτώχειας, καθώς και την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα και στα νοικοκυριά, ενώ συμβάλλουν στην προάσπιση της δημόσιας υγείας, της πρόνοιας, της ψυχικής υγείας κ.λπ.

Σημαντική, επίσης, αναμένεται να είναι η συμβολή του ΣΕΣ στην εισαγωγή καινοτόμων χρηματοδοτικών εργαλείων, καθώς και στη διαμόρφωση πλαισίου χρηστής διαχείρισης των αναπτυξιακών πόρων.

Το ΣΕΣ θα αποτελέσει τον καταλύτη της συνολικής αναπτυξιακής προσπάθειας της χώρας στην επόμενη περίοδο. Δεν έχει εκείνο το χρηματοδοτικό μέγεθος που θα του επέτρεπε να καλύψει το μέγιστο μέρος της συνολικής επενδυτικής προσπάθειας που έχει ανάγκη η χώρα, ωστόσο θα επιδιωχθεί να προκαλέσει τις απαραίτητες συνέργιες με όλα τα άλλα μέσα αναπτυξιακής πολιτικής. Αυτόνομη ιδιωτική επιχειρηματική και επενδυτική δραστηριότητα, Στρατηγικές Επενδύσεις, εθνικό σκέλος ΠΔΕ και αναπτυξιακή αξιοποίηση της δημόσιας ακίνητης περιουσίας θα ενταχθούν σε ένα ενιαίο εθνικό αναπτυξιακό σχέδιο με κύριο χρηματοδοτικό και αναπτυξιακό καταλύτη το ΣΕΣ.

Οι εθνικές στρατηγικές επιλογές για την περίοδο 2014-2020 διαμορφώνονται και υπό το πρίσμα της κοινής ευρωπαϊκής στρατηγικής «Ευρώπη 2020» που αποφασίστηκε στη Σύνοδο Κορυφής του Μαρτίου 2010 και η οποία στοχεύει στην έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

3.2. Αναπτυξιακό όραμα για τη νέα προγραμματική περίοδο

Με βάση τα προαναφερόμενα, ο κεντρικός στόχος του αναπτυξιακού σχεδίου για την Ελλάδα του 2020, στο πλαίσιο του ΣΕΣ – βάσει και των προτεραιοτήτων που έχουν τεθεί για όλες τις χώρες – μέλη από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή - δύναται να διατυπωθεί κατ' αρχήν ως ακολούθως:

«Η συμβολή στην αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας με ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της χώρας και τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρεφή, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης».

Για την πραγματοποίηση του οράματος αυτού επιλέγονται πέντε (5) κύριοι άξονες αναπτυξιακής στρατηγικής, οι οποίοι παρουσιάζονται στη συνέχεια.

3.3. Κύριοι άξονες αναπτυξιακής στρατηγικής

3.3.1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας

Ο στρατηγικός στόχος για την ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού ιστού της χώρας είναι η σταδιακή μεταστροφή της εγχώριας επιχειρηματικότητας από μη διεθνώς ανταγωνιστικούς τομείς, κυρίως υπηρεσιών προς τελικούς χρήστες, προς την παραγωγή διεθνώς ανταγωνιστικών προϊόντων, **προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής εγχώριας προστιθέμενης αξίας καθώς και υπηρεσιών προς επιχειρήσεις**. Η αναβάθμιση της διεθνούς εικόνας της χώρας και η δικτύωση των ελληνικών επιχειρήσεων στις διεθνείς αγορές θα προωθηθούν προκειμένου να συμβάλλουν στην επίτευξη του στρατηγικού αυτού στόχου.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού προτεραιότητα θα δοθεί στα κάτωθι:

- Προώθηση της **ανάπτυξης νέων ή βελτιωμένων προϊόντων και διαδικασιών**, σε ολόκληρη την αλυσίδα αξίας των επιχειρήσεων, συμβάλλοντας στη μείωση του κόστους παραγωγής και στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των δραστηριοτήτων.
- **Ανάπτυξη κουλτούρας επιχειρηματικής συνεργασίας**, μεταξύ των βασικών φορέων των παραγωγικών συστημάτων (επιχειρήσεις, εργαζόμενοι, επιστημονική-ερευνητική κοινότητα, αρμόδιοι κρατικοί φορείς, ενώσεις καταναλωτών, περιβαλλοντικές οργανώσεις).
- **Ανάπτυξη «έξυπνης εξειδίκευσης» με αποδοτική, αποτελεσματική και συνεργατική χρήση των δημοσίων επενδύσεων για την ενίσχυση της καινοτομίας, αναβάθμιση του των ανθρώπινων πόρων και δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων με υψηλή προστιθέμενη αξία** σε κλάδους της οικονομίας που πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις
- Διαμόρφωση και αποτελεσματική υλοποίηση **περιφερειακών στρατηγικών έρευνας και καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση**.
- Στήριξη επενδύσεων σε υποδομές, με σκοπό τη στήριξη της επιχειρηματικότητας, την επίτευξη οικονομιών κλίμακας, τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, της ασφάλειας και των συνθηκών εργασίας καθώς και τη μείωση του κόστους.
- Στήριξη νέων και υφιστάμενων επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής οικονομίας με γνώμονα την έξοδο από την κρίσης.
- Διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) σε χρηματοδότηση.

Ειδικότερα :

3.3.1.1. Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία

Οι δράσεις έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας (ΕΤΑΚ) καλούνται να υποστηρίξουν πρωτίστως την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της στρατηγικής για την ενίσχυση των ΜΜΕ, θα δοθεί έμφαση στην αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων έντασης γνώσης, οργανωμένων κατά το δυνατόν σε συστάδες προστιθέμενης αξίας με εξαγωγικό προσανατολισμό. Ένας αριθμός απ' αυτές θα επιδιωχθεί να μεγεθυνθούν με

γρήγορο ρυθμό, διαμορφώνοντας πόλους έλξης και συσπείρωσης και για άλλες μονάδες του χώρου.

Με βάση τα προαναφερόμενα, οι κύριοι στόχοι στον τομέα της έρευνας της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας είναι οι εξής:

- Αριστεία στην έρευνα, άνοιγμα των δημόσιων ερευνητικών οργανισμών (ΑΕΙ και ΕΚ) στη συνεργασία με επιχειρήσεις στα πεδία της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της έρευνας και της παροχής εξειδικευμένων τεχνικών και επιστημονικών υπηρεσιών που δεν προσφέρονται στην αγορά.
- Κινητοποίηση του ιδιωτικού τομέα, ενίσχυση της ιδιωτικής συμμετοχής λειτουργουσών επιχειρήσεων και αξιοποίηση της γνώσης από τις υπάρχουσες και κυρίως από νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

Ο πρώτος κύριος στόχος εξειδικεύεται σε ειδικούς στόχους ως εξής:

- ο Ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού – ενίσχυση της συμβολής της ΕΤΑΚ στην απασχόληση και την αναχαίτιση του μεταναστευτικού ρεύματος επιστημόνων, κυρίως νέων ("brain drain") με την απασχόληση ερευνητών στις επιχειρήσεις και ερευνητικούς οργανισμούς
- ο Ενίσχυση των ερευνητικών υποδομών με έμφαση σε τομείς στρατηγικού ενδιαφέροντος για τη χώρα, όπως προσδιορίζονται από τις αποφάσεις της Κυβέρνησης
- ο Ενίσχυση της αριστείας και της εξωστρέφειας του ερευνητικού μας συστήματος, όπως αυτά προσδιορίζονται από τα διεθνή πρότυπα
- ο Προσανατολισμός των ερευνητικών και τεχνολογικών δραστηριοτήτων στην εξυπηρέτηση μεσο και μακροχρόνιων κοινωνικών και οικονομικών αναγκών, με ταυτόχρονη απλούστευση των μηχανισμών συνεργασίας ανάμεσα στους ερευνητικούς και κοινωνικούς οργανισμούς.
- ο Δημιουργία και εφαρμογή ενός σταθερού πλαισίου μέτρησης και αποτίμησης των αποτελεσμάτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας και συνεκτική οργάνωση και διάθεση επιστημονικών δεδομένων.

Ενδεικτικές δράσεις για την επίτευξη των ανωτέρω ειδικών στόχων είναι οι ακόλουθες: Επιβράβευση καταξιωμένων και νέων ερευνητών, εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού, ώστε να ανταποκρίνεται περισσότερο στις ανάγκες του επιχειρηματικού τομέα, αναβάθμιση ερευνητικών υποδομών, από κοινού αξιοποίηση υφιστάμενων ερευνητικών υποδομών από δίκτυα ερευνητικών κέντρων – πανεπιστημίων – ΤΕΙ, ενίσχυση της συμμετοχής και ανάπτυξη συνεργειών με το ευρωπαϊκό πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», ανταλλαγή νέων ερευνητών μεταξύ ερευνητικών κέντρων της χώρας και αντίστοιχων του εξωτερικού, υποστήριξη των ερευνητών για συμμετοχή σε διεθνή δίκτυα.

Ο δεύτερος κύριος στόχος εξειδικεύεται στους ακόλουθους ειδικούς στόχους:

- ο Ενίσχυση της επένδυσης από τον επιχειρηματικό τομέα στην έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη και προώθηση της καινοτομίας στις διεθνείς αγορές.
- ο Ενίσχυση κατά προτεραιότητα τομέων στους οποίους η Ελλάδα εμφανίζει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και επιλογή νέων τομέων με υψηλή εγχώρια προστιθέμενη αξία πάνω στους οποίους θα δομηθούν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μέσω δικτύων και συστάδων .
- ο Ενίσχυση των συνεργασιών σε επίπεδο εκπαίδευσης και έρευνας μεταξύ ερευνητικών κέντρων και ΑΕΙ με παραγωγικούς φορείς σε επίπεδο περιφέρειας.
- ο Ενθάρρυνση της εξωστρέφειας των περιφερειών και σύνδεση με τις ευρύτερες εθνικές και ευρωπαϊκές στρατηγικές. Άνοιγμα στην

απασχόληση υψηλού επιπέδου στελεχιακού δυναμικού και στην εγκατάσταση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων έντασης γνώσης.

- ο Ενθάρρυνση της περιφερειακής καινοτομίας στο πλαίσιο περιφερειακών στρατηγικών «ευφυούς» εξειδίκευσης.
- ο Ενθάρρυνση και της μη τεχνολογικής καινοτομίας σε όλους τους τομείς

Ενδεικτικές δράσεις για την επίτευξη των ανωτέρω ειδικών στόχων είναι οι εξής: ενίσχυση των συνεργασιών μεταξύ ερευνητικών φορέων, ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επιχειρήσεων, παροχή κινήτρων για στροφή στην έρευνα και καινοτομία, ενίσχυση νέων καινοτομικών επιχειρήσεων και προσέλκυση επενδύσεων υψηλής έντασης γνώσης από το εξωτερικό.

Οι περιφερειακές στρατηγικές έρευνας και καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση συνιστούν μία μεγάλη πρόκληση για την επόμενη προγραμματική περίοδο. Στο πλαίσιο της στρατηγικής αυτής οι περιφέρειες και οι τοπικές κοινωνίες της χώρας καλούνται να αναγνωρίσουν, να δομήσουν και να αξιοποιήσουν τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα, να υποστηρίξουν την καινοτομία και να επικεντρώσουν τις επενδύσεις, ώστε με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών σε όλα τα στάδια, να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος μετασχηματισμός της τοπικής οικονομίας.

3.3.1.2. Ψηφιακή Σύγκλιση

Κομβικό ρόλο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων θα διαδραματίσει η ένταξη εργαλείων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στο επιχειρηματικό περιβάλλον. Επιπλέον, ενθαρρυντικές είναι οι προοπτικές για τη δημιουργία της επιχειρηματικής ανάπτυξης στους τομείς σχεδιασμού και ανάπτυξης λογισμικού και υπηρεσιών ΤΠΕ. Η επιδίωξη αυτή θα υποστηριχθεί μέσω ενισχύσεων, αλλά και μέσω της αξιοποίησης χρηματοδοτικών εργαλείων. Θα προωθηθεί επίσης, η παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών από το κράτος προς τις επιχειρήσεις, η οποία συμβάλλει σημαντικά στη μείωση της διοικητικής επιβάρυνσης των τελευταίων.

Η συμπλήρωση και ολοκλήρωση των υποδομών ευρυζωνικότητας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ενίσχυση της πρόσβασης και της χρήσης των ΤΠΕ. Η εξάπλωση και χρήση της ευρυζωνικότητας, μέσω επιλογών που συνδράμουν στη δημιουργία υποδομής δικτύου οπτικών ινών ανοικτής πρόσβασης μέχρι το σπίτι, στην κάλυψη περιοχών όπου δεν υπάρχει πρόσβαση σήμερα (αγροτικές και νησιωτικές περιοχές), στην ασύρματη ευρυζωνική πρόσβαση, σε ερευνητικά δίκτυα, έχει ιδιαίτερη σημασία για την στήριξη της ανάπτυξης της χώρας την επόμενη προγραμματική περίοδο. Ανάλογη σημασία προσδίδεται και στην ενίσχυση των υφιστάμενων κεντρικών υποδομών (π.χ. government cloud) με τυποποίηση υπηρεσιών όλων των φορέων.

Η προάσπιση της κοινωνικής συνοχής μπορεί να υποστηριχθεί και μέσω παρεμβάσεων που αξιοποιούν τις δυνατότητες που παρέχουν οι ΤΠΕ, δίδοντας έμφαση σε δράσεις που προωθούν την απόκτηση βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικά με τη χρήση αυτών (π.χ. περιορισμός ψηφιακού χάσματος, πιστοποίηση σε βασικές δεξιότητες, πρόσβαση σε προηγμένες υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας, κλπ.). Τέλος, στην επίτευξη της ψηφιακής σύγκλισης θα συμβάλλουν παρεμβάσεις συγχρηματοδοτούμενες από το ΕΚΤ με στόχο την αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων στην τυπική εκπαίδευση και στα συστήματα κατάρτισης.

3.3.1.3. Γεωργία και Αλιεία

Ο αγροτικός τομέας συνεχίζει να κατέχει σημαντικό μερίδιο στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα, ιδίως σε σύγκριση με την πλειονότητα των υπόλοιπων χωρών της ΕΕ. Επιπλέον, παρουσιάζει δυνατότητες σημαντικής περαιτέρω ανάπτυξης, οι οποίες μπορούν να αναδειχθούν και να αξιοποιηθούν, με θετικές επενέργειες και σε συσχετιζόμενους με αυτόν κλάδους, όπως η Βιομηχανία Τροφίμων.

Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Γεωργίας και η στήριξη της επιχειρηματικότητας στις αγροτικές περιοχές θα επιτευχθεί μέσω: της στήριξης της παραγωγής ασφαλών αγροτικών προϊόντων με συγκριτικά πλεονεκτήματα, της αύξησης της προστιθέμενης αξίας τους, της αναδιάρθρωσης του αγροτικού τομέα, της ενίσχυσης της παραγωγής σε τομείς όπου η αυτάρκεια δεν είναι ικανοποιητική, της προώθησης της αγροτικής επιχειρηματικότητας, της βελτίωσης της ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού, της ενίσχυσης της διαπραγματευτικής θέσης και του μεριδίου των παραγωγών στην αλυσίδα τροφίμων, της στήριξης των βραχείων αλυσίδων εφοδιασμού, των εναλλακτικών μορφών τους και των τοπικών αγορών, της στήριξης συστήματος παροχής συμβουλών στους αγρότες και τις πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις στις αγροτικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των εμπλεκόμενων στον τομέα της δασοπονίας, που θα τους βοηθούν να βελτιώνουν τις οικονομικές και περιβαλλοντικές τους επιδόσεις και θα τους ευαισθητοποιούν σε θέματα καινοτομίας, της ενίσχυσης των δεσμών μεταξύ της εφαρμοσμένης και προσανατολισμένης έρευνας και των πραγματικών αναγκών των αγροτών του αγροδιατροφικού συστήματος και της δασοπονίας, μέσω δημιουργίας συνδετικών κρίκων και δικτύωσης όλων των εμπλεκόμενων φορέων και τέλος της διασφάλισης και σταθεροποίησης του αγροτικού εισοδήματος.

Ο ανερχόμενος ρόλος του **τομέα της αλιείας** και υδατοκαλλιέργειας στην ελληνική οικονομία απαιτεί τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα μέσω:

- της υποστήριξης των επενδύσεων που καλύπτουν την ασφάλεια και την υγιεινή επί του σκάφους και στοχεύουν στην προσθήκη εμπορικής αξίας στα αλιεύματα,
- της ενίσχυσης των υδατοκαλλιεργειών αφενός μεν με την παροχή κινήτρων για την διαφοροποίηση προς νέα είδη και είδη με καλές προοπτικές εμπορίας, αφετέρου δε με τη βελτίωση της ποιότητας των παραγομένων προϊόντων,
- της προώθησης επενδύσεων βιολογικών υδατοκαλλιεργειών και καινοτόμων τεχνικών παραγωγής, φιλικών προς το περιβάλλον,
- της ενίσχυσης του κλάδου της μεταποίησης και της εμπορίας των προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας με στόχο την προσφορά προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής ποιότητας,
- της χρηματοδότησης έργων σε αλιευτικά λιμάνια, τόπους εκφόρτωσης και αλιευτικά καταφύγια, με στόχο την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης, της προστασίας του περιβάλλοντος, της ποιότητας των προϊόντων που εκφορτώνονται, καθώς και της ασφάλειας και των συνθηκών εργασίας,
- της βελτίωσης της οργάνωσης της αγοράς στους τομείς αλιείας και υδατοκαλλιέργειας και της στήριξης ενεργειών προώθησης των αλιευτικών προϊόντων.

3.3.1.4. Τουρισμός

Η συμβολή του τουριστικού τομέα μπορεί να είναι καθοριστικής σημασίας για την Ελλάδα. Αντιπροσωπεύει άλλωστε το 20% του ΑΕΠ. Η Ελλάδα μπορεί,

αξιοποιώντας τους πόρους που διαθέτει, να αναβαθμίσει τη θέση της στη διεθνή αγορά τουριστικών υπηρεσιών.

Η προβολή με τον καλύτερο τρόπο της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και του φυσικού μας περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την αντιμετώπιση πάγιων διαρθρωτικών αδυναμιών του τουριστικού κλάδου είναι ουσιώδους σημασίας. Γι' αυτό άλλωστε έχει δημιουργηθεί αυτόνομο Υπουργείο Τουρισμού. Μεγάλης σημασίας είναι επίσης η συνεργασία του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα. Οι επιχειρήσεις του τουριστικού κλάδου μπορούν με τις πρωτοβουλίες τους και τις ιδέες τους να συμβάλλουν στην αναβάθμιση της θέσεως της Ελλάδας στη διεθνή τουριστική αγορά.

Κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο ο Τουρισμός μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στην προσπάθεια για αναγέννηση της Ελληνικής Οικονομίας με ισχυρές διατομεακές συνέργειες και συγκεκριμένες πολλαπλασιαστικές επιδόσεις σε περιφερειακή κλίμακα, ιδιαίτερα στην απασχόληση. Η θέση της Ελλάδας στη διεθνή αγορά τουριστικών υπηρεσιών έχει σημαντικά περιθώρια αναβάθμισης.

Βασικές στρατηγικές επιδιώξεις στην κατεύθυνση αυτή αποτελούν:

- ο Η αλλαγή του μοντέλου «ήλιος-θάλασσα» με παράλληλη χρονική διεύρυνση της τουριστικής περιόδου και αύξηση του ποσοστού τουριστών υψηλού εισοδήματος. Η ύπαρξη πιο εξειδικευμένου, πληροφορημένου και απαιτητικού κοινού, ενισχύει σημαντικά τις ευκαιρίες και προοπτικές που διανοίγονται για την αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου, των περιβαλλοντικών πόρων και, εν γένει, την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος.
- ο Ο εμπλουτισμός του παρεχόμενου τουριστικού προϊόντος με ενίσχυση ειδικών μορφών τουρισμού (Αθλητικός, Συνεδριακός, Τουρισμός υγείας – ευεξίας, τουρισμός κρουαζιέρας, city breaks). Στο πλαίσιο αυτό η ανάδειξη της στρατηγικής σχέσης με τον τομέα του Πολιτισμού και η αναβάθμιση και τουριστική αξιοποίηση χώρων αρχαιολογικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.
- ο Η διαμόρφωση φιλικού επενδυτικού περιβάλλοντος και η υποστήριξη τουριστικών επενδύσεων μέσω:
  - χωροταξικής πολιτικής
  - απλοποίησης διαδικασιών και πλαισίου λειτουργίας (νομοθεσία, φορολόγηση),
  - νέων τουριστικών προϊόντων (σύνθετα τουριστικά καταλύματα, οργανωμένοι τουριστικοί υποδοχείς) και
  - στρατηγικής marketing.
- ο Η βελτίωση του υφιστάμενου τουριστικού δυναμικού μέσω παρεμβάσεων για απόσυρση παλαιών και εκσυγχρονισμό υφιστάμενων τουριστικών καταλυμάτων.
- ο Η υλοποίηση στρατηγικής σημασίας έργων υποδομής με έμφαση στις υποδομές αεροπορικών και θαλάσσιων μεταφορών και τον τομέα της κρουαζιέρας καθώς και στοχευμένων έργων υποδομής για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας σε περιφερειακή και τοπική κλίμακα.
- ο Η εκπαίδευση και κατάρτιση των απασχολούμενων στον τουρισμό μέσω στοχευμένων προγραμμάτων με τομεακή και χωρική εξειδίκευση.
- ο Η εκμετάλλευση συνεργειών τουριστικών επιχειρήσεων (clustering) και δημιουργία τουριστικών δικτύων (networking).

Οι δράσεις στον τομέα του τουρισμού για τη νέα προγραμματική περίοδο θα περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων:

- ο Ενεργός συμμετοχή σε ολοκληρωμένες δράσεις τοπικής και αστικής ανάπτυξης χρηματοδοτούμενες από περισσότερα από ένα ταμεία με κύρια χαρακτηριστικά την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία. Θα περιλαμβάνουν ποικιλία δράσεων σε επιμέρους τομείς (πχ ενίσχυση επιχειρηματικότητας επιμέρους ομάδων πληθυσμού, υποδομές, δικτύωση, εξωστρέφεια, προστασία του

περιβάλλοντος, προώθηση και ανάδειξη των τοπικών προϊόντων και προορισμών) που θα συνδέονται και με τις κατευθύνσεις του Ειδικού Χωροταξικού Πλαισίου για τον Τουρισμό.

- ο Δράσεις αξιοποίησης ΤΠΕ και ιδιαίτερα η δημιουργία του Μητρώου Τουριστικών Επιχειρήσεων με ψηφιοποίηση των διαδικασιών εξυπηρέτησης τουριστικών επιχειρήσεων και επενδυτών.
- ο Καινοτόμα και στοχευμένα προγράμματα κατάρτισης και ενίσχυσης της απασχόλησης που να ανταποκρίνονται στις όλο και υψηλότερες απαιτήσεις υπηρεσιών φιλοξενίας, ιδιαίτερα στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
- ο Έργα υποδομής στρατηγικής σημασίας για τον τουρισμό, κυρίως όσον αφορά στον θαλάσσιο τουρισμό και την κρουαζιέρα, όπως η υλοποίηση τερματικών εγκαταστάσεων κρουαζιέρας και το δίκτυο τουριστικών λιμένων, η Συνεδριακή υποδομή μεγάλων πόλεων και κυρίως της Αθήνας με την ταυτόχρονη ανάδειξη, με τα έργα ανάπλασης, του Φαληρικού Όρμου ως βασικού τουριστικού προορισμού.
- ο Ειδικό πρόγραμμα για την τουριστική εικόνα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης με παρεμβάσεις για την αποκατάσταση της ελκυστικότητας και ασφάλειας των πόλεων και την καθιέρωσή τους ως τουριστικών προορισμών city break.
- ο Στοχευμένα έργα υποδομής που να ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα τουριστικών προορισμών αναδεικνύοντας τοπικά πλεονεκτήματα πχ τουριστικές διαδρομές, ανάδειξη τοπικού τουριστικού αποθέματος (παλιές βιοτεχνίες, μύλοι, καφενεία), αλιευτικά καταφύγια, υποδομές οικότουριστικής ανάπτυξης κτλ.
- ο Δράσεις στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος όπως δράσεις ενεργειακής διαχείρισης τουριστικών εγκαταστάσεων και καταλυμάτων, έργα διαχείρισης αποβλήτων και υδάτινων πόρων σε τουριστικούς προορισμούς, δράσεις περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και κατάρτισης εμπλεκομένων στελεχών κ.α.
- ο Δράσεις συγκρότησης και λειτουργίας τουριστικών δικτύων (clustering) με στόχο διασύνδεση υπηρεσιών, δημιουργία ολοκληρωμένων τουριστικών πακέτων κτλ
- ο Δράσεις ενίσχυσης της εξωστρέφειας και της διασυννοριακής συνεργασίας.

3.3.1.5. Πολιτισμός

Ο πολιτισμός μπορεί να αποτελέσει ζωτικό παράγοντα για τη μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα.

Παρεμβάσεις που στοχεύουν (α) στην ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς (π.χ. παραγωγή αντιγράφων και ηλεκτρονικών εκδόσεων, παραγωγή ειδών λαϊκής τέχνης από πιστοποιημένους τεχνίτες- ΜΜΕ, παραγωγή-κατασκευή και επισκευή μουσικών οργάνων, παραγωγή-κατασκευή και επισκευή σκηνικών, κ.ά.), (β) στη στήριξη της δημιουργικής βιομηχανίας και του σύγχρονου Πολιτισμού (κινηματογράφος, οπτικοακουστικά μέσα, εκδόσεις, design κ.λπ.) και (γ) υποστήριξη της σύγχρονης Ελληνικής δημιουργίας μέσω της ενθάρρυνσης νέων καλλιτεχνών, αποτελούν πεδία επιχειρηματικής δραστηριότητας συμβάλλοντας στη δημιουργία εισοδήματος και απασχόλησης και στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών.

Παράλληλα, η συμβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς, του διαχρονικού και σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού και των σύγχρονων πολιτιστικών θεσμών στον εμπλουτισμό και τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος , μπορεί να επιτευχθεί με δράσεις όπως:

- Πιστοποίηση των μουσείων (κρατικών και ιδιωτικών), ώστε να καταστούν βιώσιμα και ανταγωνιστικά στο διεθνές περιβάλλον.

- Αναβάθμιση του ρόλου του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων (Τ.Α.Π.) με σκοπό την αύξηση των εσόδων από εισιτήρια, εκδόσεις και παραγωγές
- Σύνδεση αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικής μνήμης με πολιτιστικούς θεσμούς και φορείς, όπως π.χ. η Εθνική Λυρική Σκηνή, και το Ελληνικό Φεστιβάλ, ούτως ώστε να καταστούν ακόμη πιο ελκυστικά σε διαφορετικές ομάδες κοινού.
- Ανάδειξη της φυσιογνωμίας, της εικόνας και της ιστορίας των πόλεων στο πλαίσιο της ανάδειξης και προβολής της πολιτιστικής και άυλης κληρονομιάς.
- Προστασία και ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων σε αυστηρά επιλεγμένες περιοχές, καθώς και σχεδιασμός και υλοποίηση Σχεδίων Διαχείρισης για τα Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς, για βασικούς ή αναδυόμενους τουριστικούς προορισμούς, για περιοχές με αυξημένες δυνατότητες ενδογενούς ανάπτυξης, για νησιωτικές και ορεινές - μειονεκτικές περιοχές κ.ά.
- Δημιουργία νέων βιώσιμων πολιτιστικών θεσμών, ευρωπαϊκής ή και παγκόσμιας εμβέλειας και ενδιαφέροντος (π.χ. studios όπερας και θεάτρου, ανάπτυξη «αντενών» των μεγάλων φεστιβάλ, εκθέσεις εικαστικών έργων).
- Διάσωση, διατήρηση και ανάδειξη των πολιτιστικών και παραδοσιακών αρχιτεκτονικών χαρακτηριστικών της ελληνικής υπαίθρου που συνδέονται με την κοινωνική ζωή των κατοίκων της.
- Στοχευμένες, στον τομέα του πολιτισμού ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, συγχρηματοδοτούμενες από το ΕΚΤ.

3.3.1.6. Μεταποίηση - Εμπόριο

Ο μετασχηματισμός της μεταποιητικής παραγωγικής βάσης της Οικονομίας της χώρας προς νέα ή διαφοροποιημένα διεθνώς ανταγωνιστικά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, συμπεριλαμβανομένων και των αγρο-διατροφικών προϊόντων, με ποιότητα, περιβαλλοντική ευαισθησία, και ενσωμάτωση γνώσης και καινοτομίας, αποτελεί τον κύριο στόχο στον τομέα αυτό. Έμφαση θα δοθεί σε κλάδους, στους οποίους προβλέπεται αύξηση της ζήτησης των προϊόντων τους.

Βασικές κατευθύνσεις για την επίτευξη του ανωτέρω στόχου είναι οι εξής:

- Υποστήριξη παραγωγικών επενδύσεων που συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικής παρουσίας των επιχειρήσεων και των προϊόντων που παράγουν, στην εγχώρια και τη διεθνή αγορά.
- Αναπροσανατολισμός της μεταποιητικής δραστηριότητας «παραδοσιακών» κλάδων προς κλάδους και προϊόντα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας.
- Ανάπτυξη νέων προϊόντων ή διαφοροποίηση προϊόντων με έμφαση στην ποιοτική αναβάθμιση, την τυποποίηση και την πιστοποίηση των προϊόντων και επιχειρήσεων.

Αναφορικά με τον τομέα του εμπορίου, στόχος είναι η εξωστρέφεια του εμπορίου της χώρας μας, η μετατροπή των μικροεισαγωγέων σε μικροεξαγωγείς και η αύξηση του αριθμού των χωρών προορισμού των ελληνικών εξαγωγών.

Για την υποστήριξη αυτής της προσπάθειας είναι απαραίτητη μία ολοκληρωμένη παρέμβαση για τη δημιουργία διαμετακομιστικών υποδομών και συστημάτων στα λιμάνια της χώρας που θα βελτιώσουν κατά πολύ τη δυναμικότητα των ελληνικών λιμένων ως μηχανισμών διεξαγωγής εμπορευματικής δραστηριότητας και πρόσβασης τόσο από το εσωτερικό όσο και προς το εξωτερικό.

3.3.2. Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση

Η πρόκληση που έχει να αντιμετωπίσει η χώρα αφορά στην ανάγκη για υλοποίηση πολιτικών που αντιμετωπίζουν τα διαρθρωτικά προβλήματα της αγοράς εργασίας, προκειμένου να βελτιωθεί η σύζευξη των αναζητούντων εργασία με τις νέες κενές θέσεις εργασίας, έτσι ώστε να αποφευχθεί η μετατροπή της ανεργίας από κυκλική σε διαρθρωτική, δηλ. μόνιμη. Ένα καλά σχεδιασμένο πλαίσιο πολιτικών και μέτρων για την αγορά εργασίας μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο ως υποστηρικτικό εργαλείο για την οικονομική ανάκαμψη. Ένα τέτοιο πακέτο θα περιλαμβάνει τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, τη στήριξη της δημιουργία θέσεων απασχόλησης και τη θέσπιση ενός επαρκούς δικτύου κοινωνικής προστασίας με τη δημιουργία νέων προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας για όσους έχουν ανάγκη. Με αυτό τον τρόπο μπορούν να περιοριστούν οι κοινωνικές συνέπειες της κρίσης, να ελαχιστοποιηθεί το μακροχρόνιο κόστος από την υψηλή ανεργία και να τεθούν τα θεμέλια για μια βιώσιμη επιστροφή σε υψηλά ποσοστά απασχόλησης.

3.3.2.1. Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση

Στον τομέα της εκπαίδευσης προωθούνται για την επόμενη προγραμματική περίοδο τρεις στρατηγικοί Στόχοι :

- Βελτίωση της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και του ανοιχτού χαρακτήρα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Βελτίωση της πρόσβασης στη δια βίου μάθηση, αναβάθμιση των δεξιοτήτων και ικανοτήτων και σύνδεση εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας.
- Αντιμετώπιση και μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης.

Στο πλαίσιο του πρώτου στόχου επιδιώκεται η αύξηση των ποσοστών συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και η ενίσχυση του ποσοστού ολοκλήρωσης των σπουδών με την υιοθέτηση σαφών και μεσοπρόθεσμων στόχων και συγκεκριμένων στοχευμένων δράσεων για την ενίσχυση της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και της ευελιξίας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και για την ενίσχυση της μέριμνας για τους φοιτητές με κριτήριο την επίδοσή τους στις σπουδές και την ατομική ή την οικογενειακή οικονομική τους κατάσταση. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να διασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβαση και συμμετοχή στα προγράμματα σπουδών όλων των φοιτητών χωρίς διακρίσεις και να διευκολυνθεί η συμμετοχή των φοιτητών που προέρχονται από τα χαμηλά εισοδηματικά κλιμάκια ή/και των λοιπών υποεκπροσωπούμενων ομάδων. Επιπλέον, επιδιώκεται η προώθηση υψηλών προτύπων ποιότητας στη διδασκαλία, που θα χρησιμοποιεί γνώσεις από την έρευνα και τις εξελίξεις στις επιχειρηματικές πρακτικές, η ενθάρρυνση της καινοτομίας ως προς το περιεχόμενο και τον σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών και η ανάπτυξη των «οριζόντιων δεξιοτήτων» συμπεριλαμβανομένης της επιχειρηματικότητας σε πτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος επομένως είναι, η ενίσχυση της σύνδεσης με την αγορά εργασίας μέσα από την προώθηση μιας πιο ουσιαστικής και αποτελεσματικής συνεργασίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με τις επιχειρήσεις, την ένταξη της πρακτικής άσκησης στα προγράμματα σπουδών, την ομοιογενοποίηση του

κανονιστικού πλαισίου οργάνωσης της πρακτικής άσκησης και τη διασφάλιση της ποιότητας της. Συμπληρωματικά θα καλυφθεί η αναγκαία υλικοτεχνική υποδομή (εργαστηριακός εξοπλισμός, κτιριακές παρεμβάσεις κλπ) που απαιτείται για την υλοποίηση των δράσεων.

Στο πλαίσιο του δεύτερου στόχου επιδιώκεται η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στη δια βίου μάθηση και η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού μέσα από ένα σύστημα κινήτρων για την προώθηση της συμμετοχής των ενηλίκων σε προγράμματα δια βίου μάθησης και με την εφαρμογή ενός εθνικού συστήματος πιστοποίησης προσόντων και πιστοποίησης μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης. Παράλληλα, επιδιώκεται η διεύρυνση της πρόσβασης στη Δια Βίου Μάθηση με την ενίσχυση του δικτύου των Κέντρων Δια Βίου Μάθησης μέσω της συμμετοχής των περιφερειακών και τοπικών κοινοτήτων, των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων κοινωνίας πολιτών. Ειδικότερα, επιδιώκεται να διευρυνθεί η πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση στις ευάλωτες ομάδες (ανεπίδητοι άνεργοι, άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, μακροχρόνια άνεργοι, μετανάστες και μειονότητες κλπ.), μέσα από πιο αποτελεσματικές και πιο στοχευμένες δράσεις. Επίσης, επιδιώκεται η αναμόρφωση των προγραμμάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, έτσι ώστε να προσαρμοστούν στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ιδίως σε τομείς και έργα καθοριστικούς για τη μελλοντική ανάπτυξη. Επιπλέον, επιδιώκεται η ενίσχυση της σύνδεσης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας και το χώρο των επιχειρήσεων, καθώς και η ενίσχυση της δια βίου συμβουλευτικής και του προσανατολισμού σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και κατάρτισης. Συμπληρωματικά θα καλυφθεί η αναγκαία υλικοτεχνική υποδομή (εξοπλισμοί και κτιριακές παρεμβάσεις στις δομές παροχής δια βίου μάθησης και σύνδεσης της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας κλπ) που απαιτείται για την υλοποίηση των δράσεων.

Στο πλαίσιο του τρίτου στόχου επιδιώκεται η υιοθέτηση μια σαφούς και συστηματικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής και τη μείωση του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης της σχολικής εκπαίδευσης, καθώς και ο σχεδιασμός κατάλληλα στοχευμένων δράσεων για τις Ευάλωτες Κοινωνικά Ομάδες (Μετανάστες, Ρομά, μονογονεϊκές κ.λπ.) και για συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές. Ειδικότερα, επιδιώκεται η ενίσχυση της συμμετοχής και της ισότιμης πρόσβασης στην προσχολική, την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με αποτελεσματικές και στοχευμένες δράσεις προς όφελος των παιδιών με αναπηρίες και των παιδιών από ομάδες χαμηλού εισοδήματος και ευάλωτες κοινωνικά ομάδες. Προς αυτή την κατεύθυνση, επιδιώκεται η συνέχιση της λειτουργίας των ολοήμερων Γυμνασίων, η ενίσχυση των Γυμνασίων Δεύτερης Ευκαιρίας και η δημιουργία Λυκείων Δεύτερης Ευκαιρίας. Επίσης, επιδιώκεται η βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας στην εκπαίδευση, μέσω της αναθεώρησης των προγραμμάτων σπουδών, της ένταξης των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, της υλοποίησης προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας και της παροχής οργανωμένης ψυχο-κοινωνικής ενδοσχολικής υποστήριξης και υποστήριξης επαγγελματικού προσανατολισμού. Συμπληρωματικά θα καλυφθεί η αναγκαία υλικοτεχνική υποδομή (εργαστηριακός εξοπλισμός σχολείων, κτιριακές παρεμβάσεις στις δομές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, εξοπλισμοί πληροφορικής κλπ.) που απαιτείται για την υλοποίηση των δράσεων.

3.3.2.2. Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων

Οι κύριες στρατηγικές για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι οι εξής:

(α) Βιώσιμη ένταξη στην αγορά εργασίας των νέων που βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης ή κατάρτισης

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι συνδέονται τόσο με υποκείμενους διαρθρωτικούς παράγοντες που δυσχεραίνουν την είσοδό τους στην αγορά εργασίας, όσο και με κυκλικούς (καθίζηση της ζήτησης), με αποτέλεσμα ν' αυξάνεται ανησυχητικά ο αριθμός των νέων που βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης, κατάρτισης. Θα αναπτυχθούν πολιτικές για την ταχύτερη μετάβαση των νέων από το σχολείο στην απασχόληση, ενώ ταυτόχρονα θα αναπτυχθούν και μέτρα που αντιμετωπίζουν την ανεργία που δημιουργήθηκε από την παρούσα οικονομική κρίση.

Βασικό εργαλείο που υποστηρίζει τη διττή αυτή προσέγγιση είναι η «Εγγύηση προς τους νέους» (youth guarantee), η προσφορά, δηλαδή μιας θέσης μαθητείας ή πρακτικής άσκησης σε όλους τους νέους και τις νέες που αποφοιτούν από τη δευτεροβάθμια, τη μεταδευτεροβάθμια ή την τριτοβάθμια εκπαίδευση εντός λίγων μηνών από την αποφοίτησή τους.

Με δεδομένο το μέγεθος του προβλήματος της ανεργίας των νέων, οι προτεραιότητες για τη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020 θα εστιάσουν:

- στην αύξηση των σημείων εισόδου στην αγορά εργασίας
- στην ενίσχυση της δυνατότητας των νέων να αναπροσαρμόζουν το επαγγελματικό τους προφίλ, ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας.
- στην ενίσχυση της συμβουλευτικής και του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού,
- στην ανάπτυξη ενός εύκολα προσβάσιμου και αξιόπιστου συστήματος πληροφόρησης των νέων σχετικά με τις ευκαιρίες απασχόλησης και τις προβλέψεις επαγγελματών και δεξιοτήτων, καθώς και
- στην ενίσχυση της επαγγελματικής κινητικότητας.

Παράλληλα, θα πρέπει ν' αποτελέσει προτεραιότητα για την εθνική πολιτική απασχόλησης η προσφορά μιας θέσης μαθητείας ή πρακτικής άσκησης σε όλους τους νέους και τις νέες που αποφοιτούν από τη δευτεροβάθμια, τη μεταδευτεροβάθμια ή την τριτοβάθμια εκπαίδευση εντός λίγων μηνών από την αποφοίτησή τους. Η αύξηση της απασχόλησης των νέων και της απόκτησης της πρώτης εργασιακής εμπειρίας προϋποθέτει, πέρα από τη διάθεση πόρων, τη δικτύωση επιχειρήσεων, ΜΚΟ, φορέων, οργανισμών και υπηρεσιών υποστήριξης της αναζήτησης εργασίας.

(β) Πρόσβαση στην απασχόληση για αναζητούντες θέση εργασίας και οικονομικά μη ενεργά άτομα

Επιδιώκεται η στόχευση των προγραμμάτων προώθησης στην απασχόληση ανά κλάδο και ομάδα-στόχο με επικέντρωση σε αυτούς που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη. Προτεραιότητα θα δοθεί στους μακροχρόνια άνεργους, στους άνεργους που διαβιούν σε νοικοκυριά χωρίς ούτε έναν εργαζόμενο και στους νέους με χαμηλά τυπικά προσόντα με την παροχή εξατομικευμένης συμβουλευτικής και την αναβάθμιση των προσόντων τους.

Ως τα προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, για τη μεγάλη πλειοψηφία των ανέργων, τα προγράμματα θα συνιστώνται σε ένα μίγμα από βασικές δεξιότητες (generic skills), γνώσεις επιχειρηματικότητας και μεθόδους αναζήτησης εργασίας. Δευτερευόντως, προτείνεται η ανάπτυξη τομεακών προγραμμάτων κατάρτισης τα οποία, όμως, θα πρέπει να στηρίζονται σε πρόσφατες αναλύσεις των αναγκών κατάρτισης.

Για τους απασχολούμενους θα υπάρχουν προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης (on the job training) για τουλάχιστον δύο κατηγορίες του εργατικού δυναμικού: α) τους εργαζομένους χαμηλών δεξιοτήτων και β) τους νεοπροσληφθέντες.

(γ) Εκσυγχρονισμός και ενίσχυση των θεσμών της αγοράς εργασίας

Επιδιώκεται η δημιουργία μηχανισμών συμβουλευτικής και προσανατολισμού, μέσω της ανάπτυξης μεθόδων, εργαλείων, και συνεργασιών με τρίτους φορείς καθώς και μέσω παροχής εξατομικευμένων συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Ειδικότερα επιδιώκεται η περαιτέρω βελτίωση των υπηρεσιών που παρέχονται από τον ΟΑΕΔ στον τομέα της ανάπτυξης σχέσεων με τους εργοδότες, του σχεδιασμού των ενεργητικών μέτρων απασχόλησης, σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, των συμπράξεων με τρίτους Φορείς, καθώς και της Παροχής υπηρεσιών εστιασμένων στις ανάγκες των αναζητούντων εργασία.

Επιπλέον, έμφαση θα δοθεί στην ανάπτυξη μέτρων για έγκαιρη παρέμβαση και πρόληψη της ανεργίας και την ανάπτυξη των ατομικών σχεδίων δράσης στη βάση των αμοιβαίων υποχρεώσεων μεταξύ των αναζητούντων εργασία και των υπηρεσιών απασχόλησης.

Τέλος, προτεραιότητα αποτελεί η δημιουργία συστήματος διάγνωσης και ανάλυσης των δεδομένων της αγοράς εργασίας που θα εστιάζει στην καταγραφή των επαγγελματιών σε κορεσμό, στην καταγραφή των επαγγελματιών με υψηλή ζήτηση ή δύσκολα καλυπτόμενα καθώς και στην παροχή πληροφοριών για τις βραχυπρόθεσμες τάσεις της αγοράς εργασίας

(δ) Αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία επιχειρήσεων

Σε πλήρη συνέργεια με τον στόχο της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων επιδιώκεται η παροχή κινήτρων για παραγωγή νέων /καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών σε τομείς όπου η ελληνική οικονομία διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα καθώς και η σύνδεση με τη γεωγραφική κινητικότητα του εργαζομένου

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας είναι η ενδυνάμωση της καινοτομικής επιχειρηματικής κουλτούρας, η βελτίωση των δράσεων επιχειρηματικής συμβουλευτικής (με ανάπτυξη ηλεκτρονικών υπηρεσιών προσαρμοσμένων στις ανάγκες των ομάδων στόχου), και η ενίσχυση της εκπαίδευσης σε θέματα επιχειρηματικότητας.

3.3.2.3. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, κοινωνική πρόνοια και καταπολέμηση της φτώχειας

Στο πεδίο της προώθησης της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας, οι προτεινόμενες παρεμβάσεις στοχεύουν στην πρόληψη και αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων, στην αντιμετώπιση του φαινομένου της φτώχειας, που πλήττει και νέα κοινωνικά στρώματα, στη στήριξη των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής πρόνοιας, στην ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, και στην καταπολέμηση των διακρίσεων.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στο σχεδιασμό μιας συνολικής στρατηγικής μείωσης της φτώχειας. Είναι απαραίτητη η άμεση ενίσχυση πρωτοβουλιών συντονισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης όλων των πολιτικών κοινωνικής ένταξης, κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής συνοχής και των αναγκαίων ενεργειών για

την αποτελεσματική εφαρμογή τους, συμπεριλαμβανόμενης της συμμετοχής ενδιαφερόμενων μερών (κοινωνικοί εταίροι, οργανώσεις κοινωνίας πολιτών).

Επιπλέον επιδιώκεται η στόχευση και προσανατολισμός πολιτικών για την ενεργητική ένταξη ομάδων (π.χ. άστεγοι, Ρομά) που αντιμετωπίζουν διαρκώς εντονότερα τον κίνδυνο να αποκλειστούν κοινωνικά.

Στη νέα προγραμματική περίοδο τονίζεται ιδιαίτερα η **ανάπτυξη τοπικών προγραμμάτων κοινωφελούς σκοπού**, στους τομείς της υγείας, της πρόνοιας, των κοινωνικών υπηρεσιών, με την ενεργοποίηση των φορέων της τοπικής κοινωνίας, στοχεύοντας στις περισσότερο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Σημαντικές κρίνονται και οι παρεμβάσεις για την **ανάπτυξη της βιώσιμης κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας**, ώστε να αυξηθούν οι δυνατότητες απασχόλησης στα άτομα που προέρχονται από τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Στόχοι και προκλήσεις αποτελούν ζητήματα όπως το θεσμικό πλαίσιο, η πρόσβαση στη χρηματοδότηση, η προώθηση του θεσμού στο κοινωνικό σύνολο και η δικτύωση.

3.3.2.4. Υγειονομική περίθαλψη

Η βελτίωση της πρόσβασης σε **οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής αλληλεγγύης**, θα αποτελέσει επίσης πεδίο δράσεων, με την εδραίωση της μεταρρύθμισης στο τομέα της ψυχικής υγείας, την ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας υγείας, που παρουσιάζει ακόμα σημαντικό βαθμό υστέρησης, με ευρωπαϊκά πρότυπα και την προάσπιση της δημόσιας υγείας του πληθυσμού.

Ειδικές δράσεις προτείνονται για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής της υπαίθρου και των απομακρυσμένων περιοχών με την ενίσχυση μικρών βασικών υποδομών, καθώς και με την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της οικογενειακής επιχείρησης, αλλά και του οικιστικού περιβάλλοντος.

Η προάσπιση της κοινωνικής συνοχής μπορεί να υποστηριχθεί και μέσω παρεμβάσεων που αξιοποιούν τις δυνατότητες που παρέχουν οι ΤΠΕ, δίδοντας έμφαση σε δράσεις που προωθούν την απόκτηση βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικά με τη χρήση αυτών (π.χ. περιορισμός ψηφιακού χάσματος, πιστοποίηση σε βασικές δεξιότητες), την πρόσβαση σε προηγμένες υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας (π.χ. υπηρεσίες τηλε-ιατρικής, τηλεδιάγνωσης), την προώθηση εφαρμογών ΤΠΕ για την εκπαίδευση (π.χ. ψηφιακό σχολείο, τηλε-εκπαίδευση) κ.α.

3.3.2.5. Εφαρμογή της αρχής της ισότητας των φύλων

Τα κύρια εργαλεία για την υλοποίηση της πολιτικής ισότητας των φύλων θα είναι η **ενσωμάτωση της ισότητας ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλα τα όργανα, τις πολιτικές και δράσεις** (gender mainstreaming) και η ανάληψη συγκεκριμένων ειδικών δράσεων στους ακόλουθους τομείς: (α) ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, (β) συμμετοχή των γυναικών σε δραστηριότητες υπαίθρου με στόχο την τοπική ανάπτυξη, (γ) προώθηση της κοινωνικής ένταξης των γυναικών, πρόληψη και καταπολέμηση της γυναικείας φτώχειας και όλων των μορφών βίας λόγω φύλου, (δ) ένταξη της διάστασης του φύλου σε ζητήματα κοινωνικής προστασίας και προστασίας της υγείας, (ε) στήριξη της οικογένειας, (στ) ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στη δημόσια ζωή και στις διαδικασίες λήψης πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών αποφάσεων (ζ) καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου και των έμφυλων στερεοτύπων και

(η) ένταξη της ισότητας των φύλων στις δημόσιες πολιτικές, παρακολούθηση και αξιολόγησή τους.

3.3.3. Προστασία του περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον

Βασική επιδίωξη σε αυτόν τον πολύ σημαντικό τομέα είναι η μετάβαση σε μια Οικονομία φιλική στο περιβάλλον με ενίσχυση της Απασχόλησης , αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλά επίπεδα εκπομπών άνθρακα, με κύρια επιδίωξη την προστασία του φυσικού και δομημένου Περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, με παράλληλη προστασία της δημόσιας υγείας και της ζωής των Πολιτών.

3.3.3.1. Προστασία του Φυσικού Περιβάλλοντος και των Πόρων

Όσον αφορά την **Αειφόρο Διαχείριση και Προστασία Φυσικών Πόρων**, ως κύριοι στόχοι αναδεικνύονται η αποτελεσματική διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων και η αντιμετώπιση περιβαλλοντικών κινδύνων, καθώς επίσης και η αποκατάσταση, προστασία και ανάδειξη της βιοποικιλότητας και του φυσικού τοπίου, εξασφαλίζοντας παράλληλα την οικονομική βιωσιμότητα των παρεμβάσεων.

Η προστασία του Φυσικού Περιβάλλοντος στοχεύει στην αειφορική διαχείριση και προστασία των υδατικών και εδαφικών πόρων και την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας.

Στην κατεύθυνση αυτή είναι, αρχικά, σημαντική η εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής, των οποίων η ολοκλήρωση σχεδιάζεται στο πλαίσιο της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου, με τα θεσμικά μέτρα και τις δράσεις που προβλέπονται σε αυτά, σύμφωνα με την Οδηγία 60/2000.

Στην ίδια κατεύθυνση, η ολοκλήρωση των υποδομών επεξεργασίας αστικών λυμάτων, σύμφωνα με την Οδηγία 91/271, είναι, επίσης, μια προτεραιότητα, που πρέπει να τύχει σημαντικής χρηματοδοτικής ενίσχυσης στην επόμενη Προγραμματική Περίοδο.

Σε σχέση με τα Θαλάσσια Οικοσυστήματα και την προστασία των βασικών πόρων, από τους οποίους εξαρτώνται οι κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την εφαρμογή της Οδηγίας Πλαίσιο 2008/56 για τη Θαλάσσια Στρατηγική (Ν.3983/2011). Παράλληλα με την προώθηση της Θαλάσσιας Χωροταξίας και της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της Παράκτιας Ζώνης (Σύμβαση της Βαρκελώνης), κρίσιμη είναι η επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα, με χρονικό ορίζοντα το 2020.

Επίσης, ιδιαίτερα σημαντική είναι η ανταπόκριση της χώρας μας στις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις Οδηγίες 92/43 και 2009/147 (πρώην 79/409), πχ ολοκλήρωση του Δικτύου Natura 2000, χαρακτηρισμός Προστατευόμενων Περιοχών και διαχείρισή τους.

Σε ότι αφορά στη **βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου** ιδιαίτερα σημαντική αναδεικνύεται η προστασία και διατήρηση των μεσογειακών αγροτικών συστημάτων και του αγροτικού τοπίου, η επίτευξη διαρκούς ισορροπίας μεταξύ των αλιευτικών πόρων και των αντίστοιχων αλιευτικών δραστηριοτήτων, η επιστροφή των παραγωγικών δραστηριοτήτων στις ορεινές και νησιωτικές περιοχές, η προώθηση της συγκαλλιέργειας και εγκατάστασης αγρο-δασικών

συστημάτων, η προώθηση της γεωργίας ακριβείας, η αντιμετώπιση της υποβάθμισης των εδαφικών συστημάτων και η προστασία αυτών. Σ' αυτή την κατεύθυνση θα προωθηθούν επίσης, μέτρα στήριξης επενδύσεων σε υποδομές με εξοπλισμούς που περιορίζουν τις φυσικές & βιολογικές επιπτώσεις των παραγωγικών δραστηριοτήτων (πχ βελτιώνοντας την επιλεκτικότητα των αλιευτικών εργαλείων και μειώνοντας τα ανεπιθύμητα αλιεύματα).

Οι ακόλουθοι ειδικοί στόχοι συμβάλλουν στην επίτευξη του βασικού στόχου για βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου:

- i. Εφαρμογή καλλιεργητικών πρακτικών που προστατεύουν τους φυσικούς πόρους και τα οικοσυστήματα με απόδοση της προστιθέμενης αξίας, μέσω της πιστοποίησης, της δικτύωσης και της σύνδεσης της παραγωγής με την αγορά.
- ii. Διατήρηση, αποκατάσταση, ενίσχυση και ανάδειξη των γενετικών πόρων και της βιοποικιλότητας των αγροτικών, των ημιφυσικών, των δασικών οικοσυστημάτων και των τοπίων ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τη χωρική ταυτότητα τους.
- iii. Προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση των εδαφικών και υδατικών πόρων στις γεωργικές περιοχές και στους βοσκότοπους με βάση τα υδατικά και εδαφικά χαρακτηριστικά τους.
- iv. Προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση της βλάστησης, των εδαφικών και υδατικών πόρων στα δασικά οικοσυστήματα, στις παρόχθιες περιοχές & τα δέλτα ποταμών με βάση την καταγραφή των αναγκών των αντίστοιχων προστατευτικών λειτουργιών κατά περίπτωση.
- v. Ορθολογική διαχείριση των εδαφοϋδατικών πόρων, σε ένα πλαίσιο εφαρμογής ορθής τιμολογιακής πολιτικής για αγροτική χρήση, με την κατασκευή έργων υποδομής.
- vi. Ορθολογική διαχείριση οικοσυστημάτων και εδαφοϋδατικών πόρων με τη χρήση νέων τεχνολογιών, εφαρμογή καινοτόμων λύσεων (όπως γεωργία ακριβείας), κατάρτισης και δράσεων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης

Στο πλαίσιο των δράσεων προστασίας του περιβάλλοντος ιδιαίτερη μέριμνα θα υπάρξει στην αποδοτική αξιοποίηση των πόρων από τις μεταποιητικές, κυρίως, επιχειρήσεις, αλλά και στην πρωτογενή παραγωγή της γεωργίας. Η προσπάθεια αυτή αναμένεται να οδηγήσει σε μείωση της κατανάλωσης νερού, ενέργειας και υλικών και ταυτόχρονα στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και της ποσότητας των παραγόμενων στερεών και υγρών αποβλήτων. Εκτός από τα προφανή περιβαλλοντικά οφέλη, οι σχετικές δράσεις αναμένεται να βελτιώσουν και τις οικονομικές επιδόσεις των επιχειρήσεων που συμμετέχουν.

Παράγοντα – κλειδί για την επίτευξη των ανωτέρω αποτελεί η **ενίσχυση των μηχανισμών και των θεσμών περιβαλλοντικής διακυβέρνησης** (π.χ. ενίσχυση των μηχανισμών εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, εφαρμογή του χωροταξικού σχεδιασμού).

3.3.3.2. Αναβάθμιση της Ποιότητας Ζωής

Για την **Αναβάθμιση της Ποιότητας Ζωής με σεβασμό στο Περιβάλλον** προωθούνται παρεμβάσεις που στοχεύουν στην αποτελεσματική διαχείριση των αποβλήτων και την προώθηση της ανακύκλωσης, καθώς και της αντιμετώπισής τους ως πόρου μέσω της επαναχρησιμοποίησης και της αξιοποίησης, στην ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη, τη βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας και τη μείωση του θορύβου, καθώς και στην προώθηση της βιώσιμης κινητικότητας.

Ενδεικτικοί τομείς παρέμβασης, για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων, είναι οι εξής:

1. Ολοκληρωμένη Διαχείριση Αστικών Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων – Κάλυψη αναγκών σε υποδομές Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Αποβλήτων
2. Προώθηση της Πρόληψης, της Ανακύκλωσης και Επαναχρησιμοποίησης, προκειμένου να μειωθεί η ποσότητα των τελικά διατιθέμενων αποβλήτων και να προωθηθεί η ανάκτηση πόρων και ενέργειας
3. Παρακολούθηση και Βελτίωση της Ποιότητας της Ατμόσφαιρας- Μείωση του Θορύβου- Καταγραφή και παρακολούθηση της ηλεκτρομαγνητικής ρύπανσης
4. Ολοκληρωμένες Αστικές Παρεμβάσεις: Περιβαλλοντική αναβάθμιση -ανάκτηση του οικιστικού ιστού, προστασία των ελεύθερων χώρων στα αστικά κέντρα, και ειδικότερα στις υποβαθμισμένες περιοχές και τις περιοχές λαϊκής κατοικίας, όπου οι ανάγκες είναι εντονότερες
5. Προώθηση της βιώσιμης κινητικότητας στις πόλεις: Αποσυμφόρηση κυκλοφοριακού φορτίου – Ενίσχυση του Δικτύου Ποδηλατοδρόμων – Στήριξη της κινητικότητας των Πεζών Πολιτών
6. Προστασία και ανάδειξη ιστορικών κέντρων πόλεων
7. Ενίσχυση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και της Ευαισθητοποίησης των Πολιτών

Επίσης, για την Αναβάθμιση της Ποιότητας Ζωής βασική προϋπόθεση αποτελεί η εφαρμογή του Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού και η αποτελεσματική ενίσχυση των μηχανισμών και θεσμών άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας, μέσω και της ενίσχυσης των αντίστοιχων διοικητικών δομών σε Κεντρικό (ΥΠΕΚΑ), Περιφερειακό (Αποκεντρωμένη Διοίκηση και Περιφέρειες) και Τοπικό επίπεδο (ΟΤΑ).

3.3.3.3. Προώθηση της προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή και περιορισμός των επιπτώσεων αυτής – Πρόληψη και Διαχείριση Κινδύνων

Η Ελλάδα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη σημασία στην προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και στην πρόληψη και διαχείριση κινδύνων δεδομένης της γεωφυσικής τρωτότητας της χώρας και των οικονομικών δραστηριοτήτων της. Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει παραγωγικούς τομείς όπως η γεωργία, η δασοκομία, η αλιεία, οι υδατοκαλλιέργειες ενώ επηρεάζει τον εκτεταμένο παράκτιο χώρο. Επομένως, βασικός στόχος στο πεδίο αυτό είναι η αντιμετώπιση των κινδύνων από την κλιματική αλλαγή και τις φυσικές καταστροφές αλλά και ο μετριασμός των επιπτώσεων από αυτή.

Στο πλαίσιο των ανωτέρω, πρώτη προτεραιότητα αποτελεί η εκπόνηση ολοκληρωμένης Εθνικής Στρατηγικής για την αντιμετώπιση και το μετριασμό των συνεπειών από την Κλιματική Αλλαγή.

Σε συνέχεια αυτής, και παράλληλα με τη συγκρότηση αποτελεσματικών δομών και μηχανισμών Πολιτικής Προστασίας σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, θα εκπονηθούν/επικαιροποιηθούν τα κατάλληλα Σχέδια Δράσης, ανά τομέα, με έμφαση στην αντιμετώπιση των πλημμυρών, των δασικών πυρκαγιών και της διάβρωσης των εδαφών και ακτών. Με βάση τα σχέδια αυτά θα υποστηριχθεί η δημιουργία των απαραίτητων υποδομών, καθώς και η προμήθεια του σχετικού εξοπλισμού.

Ειδικότερα στους τομείς της γεωργίας και των τροφίμων, η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή θα γίνει με παρεμβάσεις τόσο στα καλλιεργούμενα είδη όσο και στον τρόπο καλλιέργειας των υπαρχόντων ειδών, αλλά και με την αξιοποίηση υπολειμμάτων και υποπροϊόντων των βιομηχανικών ειδών διατροφής, των γεωργικών καλλιεργειών, των κτηνοτροφικών επιχειρήσεων και της μεταποίησης γεωργικών προϊόντων.

Ειδικότερα στον τομέα της γεωργίας βασικό στόχο αποτελεί η αποδοτικότερη χρήση των πόρων σε μια οικονομία με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή.

Η επίτευξη του στόχου αυτού θα πραγματοποιηθεί μέσω των ακόλουθων ειδικών στόχων

- i. Αξιοποίηση βιομάζας, υπολειμμάτων και υποπροϊόντων των γεωργικών και κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων, καθώς και της μεταποίησης με σκοπό την παραγωγή ενέργειας και εισροών στον πρωτογενή και στο δευτερογενή τομέα.
- ii. Αποδοτική χρήση των υδατικών πόρων κυρίως με ορθολογικό προγραμματισμό των αρδεύσεων, με εκσυγχρονισμό και βελτίωση των υποδομών, έργα τεχνητού εμπλουτισμού και αξιοποίηση των μη συμβατικών υδατικών πόρων.
- iii. Αποδοτικότερη χρήση των εισροών (νερό, λίπασμα, φυτοπροστατευτικά) στις γεωργικές εκτάσεις και αειφορική διαχείριση του εδαφικού οικοσυστήματος αλλά και των δασικών οικοσυστημάτων για μείωση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.
- iv. Προσαρμογή της γεωργίας, της κτηνοτροφίας, της δασοπονίας και της χρήσης των φυσικών πόρων σε ξηροθερμικό περιβάλλον και στις νέες κλιματικές συνθήκες που δημιουργούνται λόγω της κλιματικής αλλαγής
- v. Πρόληψη, έγκαιρη αντιμετώπιση και αποκατάσταση δασών και δασικών εκτάσεων από φυσικές καταστροφές (πυρκαγιές, ασθένειες, έντομα, πλημμύρες κ.α.).
- vi. Αξιοποίηση και ορθολογική χρήση της δασικής βιομάζας και των υπολειμμάτων της υλοτομίας και της επεξεργασίας του ξύλου ως ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- vii. Αξιοποίηση των δυνατοτήτων της γεωργίας και της δασοπονίας στη μείωση των εκπομπών/ δέσμευση αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου.
- viii. Προώθηση δράσεων καινοτομίας, κατάρτισης και ενημέρωσης για την αποδοτικότερη χρήση των πόρων, το μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτήν, την προστασία από τις πυρκαγιές, τις πλημμύρες, τη διάβρωση του εδάφους με σκοπό τη μείωση των περιβαλλοντικών πιέσεων από τις αγροτικές δραστηριότητες.
- ix. Αειφορική διαχείριση των δασικών οικοσυστημάτων.

3.3.3.4. Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον

Η μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον, ή οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, όπως αποκαλείται στο έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αποτελεί κεντρική ευρωπαϊκή πολιτική, ενώ έχουν τεθεί και σχετικοί ποσοτικοί στόχοι. Για την Ελλάδα, η μετάβαση αυτή αποτελεί ευκαιρία για τη επίτευξη πολλαπλών στόχων:

- (i) Εθνικών ενεργειακών στόχων όπως η ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού, η διείσδυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην ακαθάριστη τελική

κατανάλωση στο επίπεδο του 20%, η εξοικονόμηση ενέργειας σε όλους τους τομείς, και η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

- (ii) Ενίσχυση της εγχώριας επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης, ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την παροχή ενεργειακών υπηρεσιών σε όλους τους τομείς, ενεργοποίηση έξυπνων χρηματοδοτικών εργαλείων και μηχανισμών της αγοράς καθώς και ανάδειξη του ρόλου της Ελλάδας ως κόμβου ενεργειακών αγαθών.
- (iii) Ανάπτυξη των περιφερειών με αποδοτική αξιοποίηση των τοπικών ενεργειακών πόρων.

Οι ειδικότεροι στόχοι της νέας προγραμματικής περιόδου για τη μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και σχετικές ενδεικτικές δράσεις είναι οι εξής:

- **Προώθηση της ενεργειακής αποδοτικότητας σε όλους τους τομείς:** Ενίσχυση επιχειρήσεων για τη βελτίωση της ενεργειακής τους απόδοσης, πιλοτικά προγράμματα ενεργειακής αξιοποίησης οργανικών υπολειμμάτων επιχειρήσεων, εθελοντικά προγράμματα αναγνώρισης και ανάδειξης της ενεργειακής αριστείας των επιχειρήσεων, καθιέρωση ενεργειακού συμβούλου για τις επιχειρήσεις, ολοκληρωμένες δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας σε ενεργοβόρα κτίρια του οικιακού τομέα, ολοκληρωμένες δράσεις βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης στις υποδομές του δημόσιου τομέα (συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας υποδειγματικών δημοσίων κτηρίων με σχεδόν μηδενική κατανάλωση συμβατικών καυσίμων), υποστήριξη της λειτουργίας εταιρειών παροχής ενεργειακών υπηρεσιών μέσω χρηματοπιστωτικών εργαλείων.
- **Προώθηση της παραγωγής, της διανομής και χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας:** Ενίσχυση και αναβάθμιση υποδομών για τη βέλτιστη αξιοποίηση του δυναμικού των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (συμπεριλαμβανομένων στρατηγικών έργων αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας π.χ. αντλησιοταμιευτικοί σταθμοί), υποστήριξη της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές με χρήση και εναλλακτικών μηχανισμών χρηματοδότησης, όπως είναι η συλλογική ιδιωτική χρηματοδότηση (crowd funding), αξιοποίηση ενεργειακού δυναμικού αγροτικού τομέα (στερεή βιομάζα, βιοαέριο), υποστήριξη της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μέσω εφαρμογών διεσπαρμένης παραγωγής.
- **Προώθηση της συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας υψηλής απόδοσης** σε περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος (π.χ. βιομηχανικές περιοχές), συμπεριλαμβανομένης της μικροσυμπαραγωγής και της τριπαραγωγής (παραγωγή ηλεκτρισμού, θερμότητας και ψύξης) π.χ. σε κτίρια του τριτογενούς τομέα.

Επιπροσθέτως, θα επιδιωχθεί η υποστήριξη των φτωχών νοικοκυριών μέσω της αντιμετώπισης της ενεργειακής φτώχειας.

Στο πλαίσιο της μετάβασης σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον, ιδιαίτερη μέριμνα θα δοθεί στη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των μεταποιητικών, κυρίως, επιχειρήσεων, με έμφαση στην εξοικονόμηση ενέργειας και την αποδοτική αξιοποίηση των πόρων (resource efficiency), παράλληλα με την ενθάρρυνση της δημιουργίας συστάδων επιχειρήσεων (clusters) και της πιστοποίησης συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης και οικολογικής σήμανσης προϊόντων. Οι ενέργειες αυτές, πέραν του περιβαλλοντικού οφέλους (μείωση εκπομπών, μείωση ποσότητας και επικινδυνότητας παραγόμενων αποβλήτων και λυμάτων), θα συμβάλουν στη βελτίωση των οικονομικών επιδόσεων των επιχειρήσεων ενώ, παράλληλα, με την προώθηση αποτελεσματικότερων διαδικασιών στους τομείς της αδειοδότησης και των σχετικών ελέγχων, θα συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας στο επίπεδο της οικολογικής παραγωγής και κατανάλωσης. Στον τομέα της επιχειρηματικότητας

στο περιβάλλον θα συμπεριληφθεί και η παροχή κινήτρων και άλλων διευκολύνσεων για τη δημιουργία επιχειρήσεων επεξεργασίας και ανακύκλωσης αποβλήτων και ειδικών ρευμάτων υλικών.

Γενικότερα, στον τομέα του περιβάλλοντος θα επιδιωχθεί η προώθηση εφαρμογών ΤΠΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την πρόληψη και τη διαχείριση κινδύνου (π.χ. υπηρεσίες τηλε-εποπτείας, τηλε-ειδοποίησης), καθώς και για την προστασία του περιβάλλοντος και την αποδοτική χρήση των πόρων (π.χ. εξοικονόμηση νερού), ενώ θα υποστηριχθεί η προώθηση εφαρμογών ΤΠΕ στον τομέα της ενέργειας (π.χ. τεχνολογίες ευφυούς δικτύου, μέτρηση αποτυπώματος διοξειδίου του άνθρακα σε επιχειρήσεις) .

3.3.4. Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη

3.3.4.1. Δίκτυα μεταφορών

Ο κεντρικός αναπτυξιακός στόχος του τομέα μεταφορών για τη νέα προγραμματική περίοδο παραμένει η ολοκλήρωση της ανάπτυξης του Εθνικού Συστήματος Μεταφορών και η ανάδειξη της Ελλάδας σε κύρια Βαλκανική πύλη και κόμβο μεταφορών της Ανατολικής Μεσογείου, επαρκώς συνδεδεμένης με τα άλλα κράτη μέλη και κυρίως τον κεντρικό αναπτυξιακό πυρήνα (πεντάγωνο) της Ε.Ε.

Η κινητικότητα και η προσβασιμότητα αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την οικονομική, κοινωνική και χωρική συνοχή όλων των περιφερειών της Ε.Ε. Για την πλήρωση των απαιτήσεων αυτών σε μια ισόρροπη, πολυκεντρική ελληνική επικράτεια, είναι σημαντικό για τα επόμενα χρόνια να διασφαλισθεί η ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη διατροφικών συστημάτων για τους πολίτες και τα εμπορεύματα.

Η προώθηση αποδοτικών σιδηροδρομικών, οδικών και αεροπορικών δικτύων (συμπεριλαμβανομένων των δικτύων βιώσιμων περιφερειακών αερολιμένων), αποτελεσματικών θαλάσσιων οδών και δευτερευόντων δικτύων που θα συνδέουν τις κύριες αναπτυξιακές ζώνες με την ενδοχώρα και το νησιωτικό χώρο για την εξυπηρέτηση της περιφερειακής κινητικότητας, καθώς και η περαιτέρω εξέλιξη των Διευρωπαϊκών Δικτύων που συνδέουν τα κύρια ευρωπαϊκά κέντρα, (όπως οι πρωτεύουσες, οι μητροπολιτικές περιφέρειες και οι κόμβοι) με το κύριο δίκτυο της χώρας, αποτελούν τα βασικά στοιχεία ανάπτυξης του τομέα για την επόμενη περίοδο. Η ολοκλήρωση των βασικών οδικών υποδομών και η επέκταση/εκσυγχρονισμός του μικρού σε έκταση με σημαντικές τεχνολογικές ανεπάρκειες σιδηροδρομικού δικτύου, συνιστούν τις αρχικές προτεραιότητες του τομέα.

Ειδικότερα, για την επίτευξη του παραπάνω κεντρικού αναπτυξιακού στόχου υιοθετούνται οι ακόλουθες αναπτυξιακές κατευθύνσεις:

- i. Ολοκλήρωση βασικών μεταφορικών δικτύων διευρωπαϊκής σημασίας και αναβάθμιση της σύνδεσης των πρωτευόντων με τα δευτερεύοντα συστήματα. Η ανάπτυξη των δευτερευόντων αλλά και τριτευόντων δικτύων κρίνεται απαραίτητη για την προώθηση της με ανταγωνιστικά χαρακτηριστικά και μακροχρόνια προοπτική και της χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης στην τοπική και περιφερειακή κλίμακα.
- ii. Ολοκλήρωση υποδομών συνδυασμένων μεταφορών και διαμετακόμισης με διευρωπαϊκή σημασία και εμβέλεια. Για τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών

(ΔΕΔ-Μ) και τις ενέργειες που εντάσσονται στις δύο πρώτες αναπτυξιακές κατευθύνσεις υπογραμμίζεται η δυνατότητα της χρήσης της Διευκόλυνσης «Διασυνδέοντας την Ευρώπη» (*Connecting Europe Facility*), μέσω του οποίου μπορεί να διευκολυνθεί η υλοποίηση τέτοιας κλίμακας έργων.

- iii. Εξασφάλιση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού και ποιοτικής λειτουργίας των δικτύων και υποδομών μεταφορών. Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στην βελτίωση του επιπέδου οδικής ασφάλειας.
- iv. Ενεργειακά και περιβαλλοντικά βιώσιμες μεταφορές με έμφαση στις αστικές περιοχές. Ο τομέας των μεταφορών είναι δυνατό να συμβάλλει καθοριστικά στην μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, σε όλους τους τύπους περιοχών και ιδιαίτερα στο αστικό περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό προτείνονται (α) η αναμόρφωση του συστήματος των μέσων μαζικής μεταφοράς με στόχο τη μείωση της χρήσης ιδιωτικών οχημάτων, β) η προώθηση της χρήσης των οχημάτων εναλλακτικής τεχνολογίας και των σχετικών μέτρων άμβλυνσης και προσαρμογής, (γ) η προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας.
- v. Ανάπτυξη ευφυών συστημάτων μεταφορών και προώθηση της καινοτομίας σε όλα τα επίπεδα. Η χρήση τεχνολογικών καινοτομιών και τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών δίνει δυνατότητα, μεταξύ άλλων, για μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και της κατανάλωσης ενέργειας.
- vi. Ποιοτική Αναβάθμιση των υπηρεσιών εποπτείας και διοίκησης του τομέα των μεταφορών.
- vii. Διασφάλιση της χωρικής συνοχής μέσω της ενίσχυσης ισότιμης δυνατότητας για πρόσβαση και μετακίνηση του συνόλου των πολιτών, ιδίως των κατοίκων των απομακρυσμένων νησιωτικών και ορεινών περιοχών. Συσχέτιση του σχεδιασμού των μεταφορών με το χωροταξικό σχεδιασμό και εναρμόνιση των εκατέρωθεν επιλογών.

3.3.4.2. Ενεργειακές υποδομές

Η ενέργεια μαζί με τις μεταφορές αποτελούν το νευρικό σύστημα κάθε οικονομίας. Ιδιαίτερα στην Ελλάδα ο τομέας της ενέργειας τα επόμενα χρόνια προβλέπεται να βρίσκεται στο επίκεντρο της προσοχής.

Στις ενεργειακές υποδομές η εκμετάλλευση των εγχώριων αποθεμάτων υδρογονανθράκων αποτελεί προτεραιότητα για τη μείωση της εξάρτησης από εισαγόμενα καύσιμα. Η επόμενη περίοδος μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντική για την Ελλάδα ως προς το ζήτημα αυτό, καθώς έχει ξεκινήσει η προεργασία για τις έρευνες υδρογονανθράκων.

Ο εκσυγχρονισμός και η επέκταση των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου (συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτρικών διασυνδέσεων των νησιών μεταξύ τους ή/και με την ηπειρωτική Ελλάδα) αποτελεί, επίσης, σημαντική προτεραιότητα για τη νέα προγραμματική περίοδο. Ο εκσυγχρονισμός και η επέκταση των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, να στηρίξει την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Επίσης προτείνεται η ανάπτυξη ευφυών συστημάτων για τη διανομή ηλεκτρικής ενέργειας ώστε να ενισχυθεί ο ανταγωνισμός στην αγορά ενέργειας, να βελτιωθούν και να εμπλουτιστούν οι ενεργειακές υπηρεσίες που παρέχονται στους καταναλωτές και να αξιοποιηθούν καλύτερα οι (διάσπαρτοι) τοπικοί ενεργειακοί πόροι.

Ειδικότερα, προτείνονται, μεταξύ άλλων:

(α) η πιλοτική εφαρμογή ολοκληρωμένων συστημάτων ευφυών δικτύων σε αστικές, ημιαστικές και νησιωτικές περιοχές,

(β) η εκπόνηση και η υποστήριξη της υλοποίησης σχεδίων δράσης σε αστικές, ημιαστικές και νησιωτικές περιοχές για εφαρμογή ευφυών συστημάτων και δικτύων και

(γ) η διάδοση της χρήσης ευφυών μετρητών στον ηλεκτρισμό.

Τέλος, θα αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που δημιουργούνται από την κατασκευή διεθνών ενεργειακών δικτύων, αναδεικνύοντας τη χώρα σε ενεργειακό κόμβο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Προς αυτή την κατεύθυνση είναι και η περαιτέρω ενίσχυση των υποδομών λειτουργικής σταθεροποίησης του συστήματος μεταφοράς και αποθήκευσης υγροποιημένου φυσικού αερίου.

3.3.5. Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης

Από τις σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις που καλείται να υλοποιήσει η χώρα, είναι αυτή της δημόσιας διοίκησης. Η μεταρρύθμιση αυτή αποτελεί προϋπόθεση αλλά και καθοριστικό παράγοντα για την είσοδο της χώρας σε τροχιά ανάκαμψης. Για το λόγο αυτό, στο πλαίσιο του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης, θα στηριχθεί ως άμεση προτεραιότητα η μεταρρύθμιση αυτή. Η προγραμματική περίοδος 2014-2020 θα αποτελέσει ένα βασικό μοχλό των προσπαθειών μεταρρύθμισης της Δημόσιας Διοίκησης, όπως εξάλλου προβλέπεται και σε όλα τα σχετικά κείμενα εθνικών και ευρωπαϊκών αρχών αλλά και όπως επιβάλλει η τρέχουσα κατάσταση της χώρας.

Οι σχετικές προτεραιότητες είναι οι εξής:

- **Βελτίωση της θεσμικής ικανότητας και της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα σε όλα τα επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό και τοπικό):** Προβλέπεται ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για τη βελτίωση της εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, το διυπουργικό συντονισμό, καθώς και την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο κατάλληλο επίπεδο λαμβάνοντας υπόψη ότι μέσω της διάδρασης των θεσμών και των δομών εξουσίας λαμβάνονται αποφάσεις για την κατανομή των πόρων που επηρεάζουν την κοινωνία και την οικονομία. Προβλέπεται επίσης, η διασφάλιση της αποτελεσματικής διασύνδεσης μεταξύ των περιφερειακών και τοπικών διοικήσεων καθώς και ανάμεσα σε αυτές και την κεντρική διοίκηση με παράλληλη μεταφορά αρμοδιοτήτων και πόρων για την εύρυθμη λειτουργία τους. Στοιχείο κλειδί της στρατηγικής αυτής αποτελεί η απλούστευση του νομικού και διοικητικού πλαισίου, η οποία θα συμβάλει στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των δημοσίων οργανισμών, της λογοδοσίας, της διαφάνειας και της συμμετοχής των πολιτών καθώς και στη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα. Ειδική μέριμνα θα υπάρξει για την αποτελεσματική μεταφορά καλών πρακτικών και την προώθηση αποτελεσματικών μεταρρυθμίσεων για την κοινωνία και την οικονομία.
- Βασική παρέμβαση θα αποτελέσει η θέσπιση και λειτουργία ενός ενιαίου συστήματος μέτρησης της απόδοσης και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, στοιχείο που ενισχύει τη λογοδοσία της διοίκησης και καλλιεργεί το έδαφος για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πολιτών στη διοίκηση.
Ενδεικτικά, για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων αναγκαίες παρεμβάσεις αποτελούν, μεταξύ άλλων, (α) η δημιουργία σταθερού και συνεπούς νομικού και φορολογικού πλαισίου, (β) η

μείωση των χρόνων απόδοσης της δικαιοσύνης, (γ) η απλούστευση και επιτάχυνση της αξιολόγησης επενδυτικών προτάσεων και η σύντμηση των διαδικασιών αδειοδότησης, και (δ) η διευκόλυνση των εξαγωγών.

- **Ενίσχυση των δεξιοτήτων και της τεχνογνωσίας του ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης - προσαρμογή στις διαρθρωτικές και θεσμικές αλλαγές:**
- **Ανάπτυξη, προώθηση και εφαρμογή της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις:** Προβλέπεται ο καθορισμός και η εφαρμογή μιας συνεκτικής στρατηγικής ανάπτυξης των ανθρώπινων πόρων, που μέσω διαρθρωτικών και θεσμικών αλλαγών, θα επενδύει στην εκπαίδευση, στις σύγχρονες δεξιότητες και στη δια βίου μάθηση των δημοσίων υπαλλήλων με στόχο την ενίσχυση της αποδοτικότητας και την αποτελεσματική διακυβέρνηση. Ειδικότερα προβλέπεται η ενδυνάμωση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, η διάθεση τυποποιημένων διοικητικών διαδικασιών μέσω πληροφοριακών συστημάτων, η βελτίωση της ποιότητας της πληροφορίας /αξιοποιήσιμη χρήση των δεδομένων, η διαλειτουργικότητα και η συμμόρφωση με πρότυπα και η ενίσχυση της ασφάλειας στο διαδίκτυο και επομένως η οικοδόμηση της ψηφιακής εμπιστοσύνης.. Βασικά ζητούμενα είναι η παροχή του μέγιστου δυνατού αριθμού ψηφιακών υπηρεσιών προς τον πολίτη, η δημιουργία περιβάλλοντος πλήρως ψηφιακής συνεργασίας / επικοινωνίας η δημιουργία περιβάλλοντος πλήρως ψηφιακής συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών και των στελεχών της δημόσιας διοίκησης και η διασφάλιση γενικότερων συνθηκών ψηφιακής ανάπτυξης για τις επιχειρήσεις. Τα παραπάνω θα οδηγήσουν στην ουσιαστική «ψηφιοποίηση» της δημόσιας διοίκησης, τόσο όσον αφορά στην παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες και επιχειρήσεις όσο και στην ενδοκυβερνητική συνεργασία. Ο στόχος αυτός επιδιώκεται με σεβασμό στα προσωπικά δεδομένα των πολιτών και τη σφαίρα της ιδιωτικής τους ζωής.

Η προώθηση της ηλεκτρονικής υπογραφής και της αποκλειστικά ηλεκτρονικής διακίνησης εγγράφων στο Δημόσιο αποτελούν δύο σημαντικές παρεμβάσεις, οι οποίες συμβάλλουν στην ταχεία λήψη των αποφάσεων.

Σημειώνεται ότι προκειμένου να είναι αποδοτική η στρατηγική ανάπτυξης για τη δημόσια διοίκηση θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ενιαία τα θέματα των θεσμικών, δομικών, λειτουργικών και συστημικών αλλαγών με τα θέματα υποδομών και τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών που υποστηρίζουν και διευκολύνουν την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων.

Επίσης, στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου και για τη βέλτιστη της υλοποίησης του ΣΕΣ και των προγραμμάτων του, θα σχεδιαστεί ένα νέο, πιο αποτελεσματικό –και στο μέτρο που επιτρέπουν οι κανονισμοί και οι ευρωπαϊκές οδηγίες απλούστερο - σύστημα διαχείρισης , ελέγχου αλλά κυρίως υλοποίησης έργων και δράσεων που θα έχει τα εξής βασικά χαρακτηριστικά:

- Δομές σχεδιασμένες αποκλειστικά για τις ανάγκες του κάθε προγράμματος που θα αντιστοιχούν στο επίπεδο των απαιτήσεων που αυτό θέτει
- Υπαγωγή των διαχειριστικών δομών απευθείας στο κατάλληλο πολιτικό επίπεδο Γενικού ή Ειδικού γραμματέα
- Αριθμό και μέγεθος διαχειριστικών δομών σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες του κάθε προγράμματος, που θα προκύψει μετά από ανάλογη διαγνωστική εξέταση
- Στελέχωση μετά από αξιοκρατική επιλογή, με προτεραιότητα στα στελέχη που έχουν τη σχετική εμπειρία και γνώση

Η ΜΟΔ θα έχει προς το σκοπό αυτό, ενεργό ρόλο στο σχεδιασμό των δομών που θα δημιουργηθούν για τις ανάγκες της νέας περιόδου και στη στελέχωσή τους.

Για τους φορείς που δεν θα διαχειρίζονται επιχειρησιακό πρόγραμμα, θα προβλεφθεί η δυνατότητα δημιουργίας μονάδων υποστήριξης που θα λειτουργούν ως σύνδεσμοι με τις αρμόδιες διαχειριστικές αρχές του κάθε προγράμματος.

Πέραν των ανωτέρω, ως βασική επιδίωξη κατά την νέα προγραμματική περίοδο αναδεικνύεται, η εξασφάλιση ουσιαστικής και όχι μόνο τυπικής επάρκειας των φορέων υλοποίησης, προκειμένου αυτοί να είναι σε θέση να υλοποιούν αποτελεσματικά τόσο τα μεγάλα έργα όσο και τα μικρότερα. Η αποτελεσματική άλλωστε υλοποίηση των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων εξαρτάται κυρίως από τους περισσότερους από 2,5 χιλιάδες φορείς ανά την Ελλάδα και λιγότερο από τις αποφάσεις κεντρικών υπουργείων ή/και Περιφερειών. Προκειμένου να εξασφαλίσουμε την ορθή, ταχεία και επωφελή υλοποίηση των κοινοτικών προγραμμάτων της προσεχούς περιόδου, δεν αρκεί ένα αξιόπιστο σύστημα διαχείρισης και ελέγχων. Χρειάζεται να δοθεί –και θα δοθεί- ιδιαίτερη έμφαση και στο επίπεδο υλοποίησης.

3.3.6. Αειφόρος χωρική ανάπτυξη

Προώθηση της αειφόρου και ολοκληρωμένης ανάπτυξης στις Περιφέρειες, τις Πόλεις, τις Αγροτικές περιοχές και τις περιοχές με Γεωγραφικά μειονεκτήματα

Η **Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση** (2008/ C 115/ 01) με την προσθήκη της **εδαφικής συνοχής** στους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, διατύπωσε την επιθυμητή «συνθήκη» για την ενωμένη Ευρώπη, θέτοντας τους τρεις αυτούς στόχους ως τους ικανούς και απαραίτητους για την επίτευξη του καλύτερου επιπέδου διαβίωσης των πολιτών της.

Η βέλτιστη ανάδειξη της εδαφικής ποικιλομορφίας μέσω της ενίσχυσης της περιφερειακής ταυτότητας, η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας όλων των περιφερειών της Ευρώπης και η πολυκεντρική οργάνωση του ευρωπαϊκού χώρου, συνιστούν τις βασικές αρχές με γνώμονα τις οποίες έχουν κληθεί να εξειδικευτούν οι εθνικές πολιτικές.

Οι παραπάνω αρχές της χωρικής συνοχής με την ενσωμάτωση της χωρικής διάστασης στις τομεακές πολιτικές και στα διαφορετικά επίπεδα διακυβέρνησης, καθορίζουν τους στρατηγικούς προσανατολισμούς για την εφαρμογή της Χωρικής ανάπτυξης και στη χώρα μας, κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο.

Συνεπώς στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής και με οδηγό τον κεντρικό αναπτυξιακό στόχο που ορίζεται ως η αναγέννηση του παραγωγικού προτύπου της ελληνικής οικονομίας, με αιχμή τη δημιουργία θέσεων εργασίας, **η Χωρική ανάπτυξη, καλείται να συμπληρώσει την εφαρμογή των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από την άσκηση των τομεακών πολιτικών.**

Η διαπίστωση του ελληνικού «περιφερειακού προβλήματος» και του «αστικού παράδοξου»² (μονοκεντρικότητα, ενδοπεριφερειακές ανισότητες, άνισο αστικό

---

² Τα δύο αυτά στοιχεία της χωρικής αναπτυξιακής ταυτότητας της Ελλάδας αποτελούν τμήμα της ανάλυσης της υπάρχουσας κατάστασης που θα περιγράφεται στην εκτεταμένη μορφή του υπάρχοντος κειμένου

ιεραρχικό σύστημα και οργάνωση των πόλεων) αλλά και η «γεωγραφία» της χώρας όσον αφορά στο εσωτερικό της και τη θέση της στην Ευρώπη και τον κόσμο, καθορίζουν τις κύριες χωρικές αναπτυξιακές επιλογές των επόμενων χρόνων.

Αυτό σημαίνει πως κατά την εξειδίκευσή της η προσέγγιση για την αλλαγή του παραγωγικού προτύπου της χώρας, πρέπει να δίνει έμφαση στην ανταγωνιστικότητα και την επιχειρηματικότητα ως κινητήρες της, στην εργασία και την κοινωνική συνοχή ως απώτερους στόχους της, εστιάζοντας στην φέρουσα ικανότητα και «δυνατότητα», καθώς και στις ιδιαίτερες ανάγκες της κάθε επιμέρους χωρικής ενότητας.

Τα απαραίτητα στοιχεία, δηλ. ο ολοκληρωμένος χαρακτήρας (αλλιώς ολιστική προσέγγιση), και η αποφυγή της αποσπασματικότητας, η οικολογία, ο σεβασμός στην πολυκεντρικότητα και την ισορροπία στο χώρο³, η σύνδεση και η συμπληρωματικότητα, συμπληρωμένα με τις νέες προσεγγίσεις της «έξυπνης εξειδίκευσης»⁴ είναι απαραίτητο να διακρίνουν τα προγραμματικά σχήματα και εργαλεία.

Η **ενδογενής τοπική ανάπτυξη**, η **αειφόρος αστική ανάπτυξη**, η ενισχυμένη **ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών**, η **ισόρροπη σχέση του αστικού με τον περιβάλλοντα αγροτικό χώρο**, η **ιδιαίτερη προσοχή στις περιοχές με μόνιμα γεωγραφικά μειονεκτήματα (νησιά, ορεινές περιοχές)**, και η **ενδυνάμωση των συνεργασιών στο ευρωπαϊκό πλαίσιο**, συνιστούν τις βασικές επιλογές της χωρικής ανάπτυξης.

Οι **μητροπολιτικές περιοχές**, οι περιοχές **αποβιομηχάνισης** αλλά και οι **περιοχές που περισσότερο δοκιμάζονται από την οικονομική κρίση** με τα συνακόλουθα φαινόμενα της **αστικής φτώχειας** και των **υψηλών ποσοστών ανεργίας**, η **περιβαλλοντική υποβάθμιση** και ο **κοινωνικός αποκλεισμός**, περιλαμβάνονται επίσης στις περιοχές όπου θα εφαρμοσθούν οι δράσεις χωρικής ανάπτυξης.

Ειδικότερα για τις αστικές περιοχές, οι συντονισμένες ενέργειες με προϋπόθεση και βάση τα προγράμματα ολιστικής προσέγγισης θα έχουν αιχμή την οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμη προοπτική και τις πρόνοιες προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, τις δυνατότητες και προβλέψεις για την εξυπηρέτηση των κοινωνικών ομάδων ως προς την στέγαση, τους χώρους εργασίας και επιχειρηματικότητας, την λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Η ενίσχυση της κατοικίας στα κέντρα των πόλεων, η ορθολογική και οικολογική πολιτική αστικών μεταφορών (βιώσιμη αστική κινητικότητα) και η διατήρηση της πολυδιάστατης λειτουργικότητας των επαγγελματικών δραστηριοτήτων, συνιστούν στοιχεία ορθολογικής χωρικής οργάνωσης που συντείνουν και στην ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη των ευρύτερων περιοχών.

Σύμφωνα με το νέο Κανονιστικό Πλαίσιο, οι νέες παρεμβάσεις θα χρηματοδοτηθούν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο όπως και από τα Ταμεία Αγροτικής Ανάπτυξης και Αλιείας (προαιρετικά και σε πολυταμειακή βάση).

³ Σύμφωνα με το χάρτη και τις επιλογές του Εθνικού Χωροταξικού Σχεδιασμού

⁴ Σ' αυτή την περίπτωση, συνδυασμός "Smart specialization" και "territorial potential"

Τα **Τοπικά προγράμματα ανάπτυξης με πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (CLLD)** και οι **Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις (ITI)** αποτελούν τα κύρια εργαλεία ⁵ εφαρμογής που προτείνονται από τους Κανονισμούς.

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους είναι α) η προϋπόθεση Ολοκληρωμένων Στρατηγικών Τοπικής ανάπτυξης αναλόγως του πεδίου εφαρμογής, με βάση τις τοπικές ανάγκες και το τοπικό δυναμικό, β) η εφαρμογή τους σε συγκεκριμένες εδαφικές ενότητες (υποπεριφερειακές για τα CLLD, ευρύτερες για τα ITIs). γ) η συμπερίληψη καινοτόμων στοιχείων στο σχεδιασμό και την εφαρμογή τους.

Ειδικότερα για τα **CLLD**, η πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων και η στήριξη από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης με συμμετοχή των δημόσιων και ιδιωτικών τοπικών φορέων, είναι επιβεβλημένη.

Σημαντικό εργαλείο εφαρμογής χωρικών πολιτικών μπορούν να αποτελέσουν επίσης τα **Κοινά Σχέδια Δράσης (Joint Action Plans)**, των οποίων η έμφαση δίνεται περισσότερο στην απλοποίηση διαδικασιών.

Τέλος, αναγνωρίζοντας τη σημασία της εδαφικής συνοχής και την ανάγκη για εξομάλυνση και μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών του Ευρωπαϊκού χώρου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεχίζει την περίοδο 2014 -2020 τα **προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας** δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στη δικτύωση και στην ανάπτυξη συνεργειών.

Η Ελλάδα θα συμβάλλει ενεργά στην ενδυνάμωση των συνεργασιών με τις περιφέρειες της Ευρώπης συμμετέχοντας στα διασυνοριακά, διακρατικά και διαπεριφερειακά προγράμματα, διμερή και πολυμερή. Η χώρα μας, χάρη στη στρατηγική της θέση στο Μεσογειακό χώρο και στα γεωγραφικά της χαρακτηριστικά, αποτελώντας παράλληλα κράτος-μέλος στα εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης έχει αναπτύξει ισχυρές συνεργασίες, πολιτικές συμμαχίες και διακρατικούς δεσμούς, υλοποιώντας έργα τόσο στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, όσο και με την αξιοποίηση άλλων χρηματοδοτικών εργαλείων στο πλαίσιο προγραμμάτων συνεργασίας με τρίτες και γείτονες χώρες. Στην επόμενη προγραμματική περίοδο, στα προαναφερθέντα προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας αυξημένη προσοχή θα δοθεί στις στρατηγικές μακροπεριφερειών και στόχος μας είναι να διαδραματίσει η Ελλάδα πρωτεύοντα και λειτουργικό ρόλο σε μια μακροπεριφέρεια της Ανατολικής Μεσογείου. Επιπλέον, η ισχυρή παρουσία της χώρας μας στα διαπεριφερειακά δίκτυα ανταλλαγής καλών πρακτικών για την αειφόρο αστική ανάπτυξη (**URBACT**) και εκπόνησης μελετών Ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος για τη χωροταξία (**ESPON**) θα ενδυναμωθεί περισσότερο με την ενεργό συμμετοχή των ελληνικών πόλεων και της ακαδημαϊκής κοινότητας, αντίστοιχα.

Τέλος θα πρέπει να τονιστεί ότι οι παρεμβάσεις με χωρικό εντοπισμό και η αυξημένη χωρική διάσταση των τομεακών πολιτικών απαιτούν ενισχυμένη και αποκεντρωμένη **χωρική διακυβέρνηση**, στηριγμένη στη συνεργασία των διαφορετικών επιπέδων από το σχεδιασμό ως τη διαχείριση. Οι διατάξεις των κανονισμών για τα εργαλεία χωρικής ανάπτυξης προβλέπουν την προαιρετική σύσταση διακυβερνητικών σχημάτων, με προϋπόθεση την εξασφάλιση της συνεργασίας των διαφορετικών επιπέδων στοχεύοντας στο καλύτερο αποτέλεσμα.

Ειδικά για την Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία νέα εργαλεία όπως ο **Ευρωπαϊκός Όμιλος Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ)** με την συμμετοχή φορέων και τοπικής αυτοδιοίκησης μπορούν να αποτελέσουν τον ενδιάμεσο φορέα ή δικαιούχο υλοποίησης των σχετικών προγραμμάτων.

---

⁵ Οι άλλες προτάσεις των κανονισμών, όπως η Urban Platform ή οι Innovative Urban actions δεν αναφέρονται προς το παρόν, καθώς η συζήτηση πάνω στα συγκεκριμένα άρθρα, είναι σε εξέλιξη αυτή την περίοδο με συνεχείς αλλαγές

3.4. Επιγραμματικά

Για τη διαμόρφωση της ολοκληρωμένης εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής -που θα αποτυπωθεί στο ΣΕΣ-, οι κατευθύνσεις της οποίας παρουσιάζονται συνοπτικά στην παρούσα εγκύκλιο, απαιτείται:

- ✓ Η ανάλυση σε βάθος των δυνατοτήτων αλλά και των αδυναμιών της χώρας και των περιφερειών της
- ✓ Η αξιοποίηση των ευκαιριών που αναδεικνύονται
- ✓ Η αντιμετώπιση των απειλών και κυρίως
- ✓ Ο εντοπισμός των αστοχιών στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων μέχρι σήμερα.

Οφείλουμε να εκμεταλλευτούμε τις ευκαιρίες που αναδεικνύονται, και εντοπίζοντας τις όποιες αστοχίες στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων μέχρι σήμερα να αλλάξουμε το αναπτυξιακό μας πρότυπο. Θα πρέπει να εντοπίσουμε και να αποκλείσουμε από τις αναπτυξιακές μας επιλογές, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, εκείνες τις δράσεις και εκείνα τα έργα που ελάχιστα ή και καθόλου προσφέρουν στο στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και της δημιουργίας απασχόλησης.

Με μια τέτοια και μόνο προσέγγιση, η Ελλάδα αρχικά θα ανακόψει την ύφεση και την ανεργία και στη συνέχεια, με βελτιωμένες και τις μακροοικονομικές της συνθήκες, θα επιστρέψει στο δρόμο της ανάπτυξης.

4. ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Βασικός στόχος χρονοπρογραμματικά είναι το ταχύτερο δυνατό και σε κάθε περίπτωση εντός του 2014, να έχουν δημοσιοποιηθεί οι πρώτες προσκλήσεις προς τους δικαιούχους για ένταξη έργων στα προγράμματα της περιόδου 2014-2020. Ο εν λόγω χρονικός προγραμματισμός βασίζεται στην παραδοχή ότι η έγκριση του νέου Ευρωπαϊκού προϋπολογισμού και των Κανονισμών των Ταμείων (συμπεριλαμβανομένου του Κοινού Στρατηγικού Πλαισίου) θα έχει ολοκληρωθεί έως το τέλος του Ιουνίου του 2013. Το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των βασικών δραστηριοτήτων σχεδιασμού, υποβολής και έγκρισης του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ) έχει από τούδε και στο εξής ως ακολούθως:

- **Διοργάνωση του 1^{ου} Εθνικού Αναπτυξιακού Συνεδρίου (4 Απριλίου 2013)** που θα περιλαμβάνει:
  - Παρουσίαση κατευθύνσεων εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής.
  - Θεματικές προσεγγίσεις από εμπειρογνώμονες / μελετητές ΥπΑνΥπ.
  - Παρεμβάσεις από τους φορείς χάραξης τομεακής και περιφερειακής πολιτικής, τους κοινωνικοοικονομικούς εταίρους και τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη, σχετικά με τις κατευθύνσεις αναπτυξιακής στρατηγικής και τους βασικούς στόχους και προτεραιότητες του ΣΕΣ.
- Διαμόρφωση **περιφερειακών και τομεακών πολιτικών ανάπτυξης**, σε συνέχεια της 2^{ης} Εγκυκλίου (αποστολή στο ΥπΑνΥπ **μέχρι 13 Μαΐου 2013**). Στο πλαίσιο αυτό:
  - ο Διοργάνωση **13 περιφερειακών συνεδρίων** από τις αιρετές περιφερειακές αρχές, με τη συμμετοχή υπουργείων και τοπικών φορέων και ενδιαφερομένων, για τους στόχους και τις κατευθύνσεις της ανάπτυξης ανά περιφέρεια (**11 έως 30 Απριλίου 2013**). Στο ίδιο διάστημα και προ των επιμέρους συνεδρίων, θα διοργανωθούν ειδικές συναντήσεις με θέμα τις Περιφερειακές Στρατηγικές Καινοτομίας (RIS3) και την «έξυπνη» εξειδίκευση. Στις συναντήσεις αυτές θα κληθούν να συμμετάσχουν επιμελητήρια, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, κοινωνικοοικονομικοί εταίροι, αλλά και διακεκριμένοι εκπρόσωποι του επιχειρηματικού κόσμου της κάθε Περιφέρειας.
  - ο Διοργάνωση **τομεακών (θεματικών) συναντήσεων** (και, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, συνεδρίων) από τους φορείς χάραξης τομεακής πολιτικής, με τη συμμετοχή άλλων υπουργείων, κοινωνικοοικονομικών εταίρων και λοιπών ενδιαφερομένων μερών, για τους στόχους και τις κατευθύνσεις ανά τομέα και τον προσδιορισμό (εντοπισμό) μείζονος σημασίας παρεμβάσεων (**Απρίλιος 2013**).
- Διαμόρφωση **Σχεδίου Σ.Ε.Σ. και πρώτων Σχεδίων νέων ΕΠ (που θα περιλαμβάνουν τα βασικά στοιχεία αναγκών και δυνατοτήτων, προτεραιοτήτων, δομή και ενδεικτικές κατανομές πόρων στους Άξονες Προτεραιότητας κλπ)**. Τα σχέδια αυτά θα τεθούν για πρώτη άτυπη διαβούλευση με την Ε.Ε. **τέλη Ιουνίου – μέσα Ιουλίου 2013**. Στο πλαίσιο αυτό:
  - ο Διοργάνωση **επιμέρους συναντήσεων διαβούλευσης ανά Θεματικό Στόχο**, του ΥπΑνΥπ και των υπουργείων που έχουν αρμοδιότητα συντονισμού των Ταμείων (Εργασίας και Αγροτικής Ανάπτυξης), (α) με

φορείς χάραξης τομεακής πολιτικής ανά θέμα/τομέα και (β) τις αιρετές περιφερειακές αρχές. Στις συναντήσεις αυτές θα συζητηθούν οι ειδικότεροι στόχοι, η στρατηγική και οι μείζονες παρεμβάσεις ανά τομέα και περιφέρεια, στη βάση της επεξεργασίας των απαντήσεων των φορέων στη 2^η Εγκύκλιο. (**20 με 30 Μαΐου 2013**).

- ο Έκδοση 3^{ης} Εγκυκλίου για την κατάρτιση των Ε.Π., που θα περιλαμβάνει τη νέα «αρχιτεκτονική» των επιχειρησιακών προγραμμάτων καθώς και την κατανομή πόρων σε αυτά.
  - ο Διοργάνωση του **2^{ου} Εθνικού Αναπτυξιακού Συνεδρίου** όπου θα παρουσιαστούν οι βασικές επιλογές σχεδιασμού του ΣΕΣ, όπως οι στόχοι και η στρατηγική, οι κατανομές των πόρων και η νέα «αρχιτεκτονική» των επιχειρησιακών προγραμμάτων (**Αρχές Ιουνίου 2013**).
- **Επίσημη υποβολή ΣΕΣ στην ΕΕ : Σεπτέμβριος – Οκτώβριος 2013**
  - **Επίσημη Υποβολή Ε.Π. στην Ε.Ε.: τέλος 2013.**

Σημειώνεται ότι όλα τα κείμενα – στο πλαίσιο της ανοιχτής διαβούλευσης- θα αναρτώνται στο διαδίκτυο και θα δίνεται η δυνατότητα σχολιασμού και υποβολής ερωτήσεων και προτάσεων εκ μέρους των φορέων και των πολιτών. Ήδη στην ηλεκτρονική πύλη <http://www.espa.gr> του Υπουργείου Ανάπτυξης, αλλά και στους διαδικτυακούς τόπους άλλων υπουργείων και Περιφερειών, έχει δημιουργηθεί ειδικός χώρος, ο οποίος αφορά στην προγραμματική περίοδο 2014-2020.

5. ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΟΜΕΑΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Αναλυτικά το περιεχόμενο και η δομή των προτάσεων που καλούνται να αποστείλουν οι φορείς στο ΥπΑνΥπ, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στο πλαίσιο προετοιμασίας του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης (ΣΕΣ) έχουν ως ακολούθως:

5.1. Ενότητα 1⁶: «Ανάλυση – Στοχοθεσία»

Στην Ενότητα 1 περιγράφονται η συνεκτικότητα και η συνάφεια των προτάσεων κάθε φορέα με τη Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη (Ε2020), καθώς και με τους ειδικούς σκοπούς των Ταμείων σύμφωνα με τους στόχους της Συνθήκης στους οποίους υπακούουν, περιλαμβανομένης της οικονομικής, κοινωνικής και χωρικής συνοχής.

Ειδικότερα, η Ενότητα αυτή περιλαμβάνει:

5.1.1 Ανάλυση των ανισοτήτων και των αναπτυξιακών αναγκών και δυνατοτήτων με αναφορά στους θεματικούς στόχους και τις χωρικές προκλήσεις, λαμβάνοντας υπόψη το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων και τις σχετικές ειδικές συστάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (country specific recommendations) και που στην περίπτωση της Ελλάδας συνοψίζονται στη σύσταση για εφαρμογή των προβλεπομένων στο Μνημόνιο.

Αυτή η υποενότητα θα πρέπει να περιγράφει τις βασικές αναπτυξιακές ανάγκες και δυνατότητες στις οποίες μπορούν να ανταποκριθούν τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) και να προσδιορίζει τις κύριες χρηματοδοτικές προτεραιότητες των ΕΔΕΤ που λαμβάνουν υπόψη τις αναπτυξιακές ανάγκες. Αναλυτικότερα:

5.1.1.1. Ο προσδιορισμός των κύριων αναπτυξιακών αναγκών θα πρέπει μεταξύ των άλλων να βασίζεται και στην ανάλυση:

- Των ειδικών συστάσεων του Συμβουλίου,
- Των εθνικών στόχων στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και των στόχων που συνδέονται με νομοθετικές απαιτήσεις
- Του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) ως προς τις κύριες αναπτυξιακές ανάγκες που προσδιορίζονται σε εθνικό επίπεδο
- Του Στρατηγικού προσανατολισμού όπως ορίζεται στο Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο (Παράρτημα Ι του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων - ΚΚΔ)
- Του Κειμένου Θέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Position Paper)
- Της εμπειρίας από την προγραμματική περίοδο 2007-2013 και ειδικότερα αναφορικά με την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί στα Επιχειρησιακά Προγράμματα
- Των Κατευθύνσεων Εθνικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής 2014-2020 που περιλαμβάνονται στην παρούσα εγκύκλιο
- Άλλων εθνικών, περιφερειακών και μακρο-περιφερειακών στρατηγικών, καθώς και στρατηγικών θαλάσσιων λεκανών, οι οποίες είναι σχετικές με το ΕΠΜ και τους θεματικούς στόχους
- Άλλων σχετικών μελετών και αξιολογήσεων που μπορεί να έχουν εκπονηθεί, συμπεριλαμβανομένων εξειδικευμένων μελετών και

⁶ Για τα βασικά κείμενα ο αναγνώστης μπορεί να ανατρέξει στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.espa.gr/el/Pages/staticNewProgrammingPeriod.aspx>

αξιολογήσεων στο πλαίσιο των Ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, Ταμείο Συνοχής, ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ)

5.1.1.2 Ανάλογα με την περίπτωση, θα πρέπει στο σημείο αυτό να προσδιορίζεται και η ανάγκη παρεμβάσεων που συνδέονται με άλλους τομείς ή άλλες Περιφέρειες.

Η ανάλυση που θα παρουσιαστεί σ' αυτή την υποενότητα θα πρέπει πέραν της ανάλυσης των τομεακών προκλήσεων, να:

- Παρέχει ανάλυση των σχετικών περιφερειακών ανισοτήτων, αναπτυξιακών αναγκών και καθυστερήσεων,
- Λαμβάνει υπόψη, ανάλογα με την περίπτωση, τις ιδιαίτερες προκλήσεις των περιοχών που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι νησιωτικές, διασυννοριακές και ορεινές περιοχές
- Ανταποκρίνεται στις ειδικές αναπτυξιακές ανάγκες και δυνατότητες των αστικών, αγροτικών, παράκτιων και θαλάσσιων περιοχών
- Λαμβάνει υπόψη τις διατομεακές, ή διασυννοριακές προκλήσεις συντονισμού, ιδίως στο πλαίσιο των στρατηγικών για τις μακρο-περιφέρειες και τις θαλάσσιες λεκάνες.

5.1.2 Θεματικοί Στόχοι που επιλέγονται και σύνοψη των κύριων αναμενόμενων αποτελεσμάτων για κάθε θεματικό στόχο και κάθε ΕΔΕΤ – προτεινόμενες επενδυτικές προτεραιότητες, αντίστοιχοι ειδικοί στόχοι και δράσεις

Ειδικότερα, σ' αυτή την υποενότητα θα πρέπει να:

5.1.2.1 Παρουσιάζονται οι θεματικοί στόχοι (κατά την έννοια του άρθρου 9 του ΚΔΔ) που επιλέγονται αιτιολογώντας την επιλογή τους στη βάση των αναπτυξιακών αναγκών και των προτεραιοτήτων χρηματοδότησης, όπως προκύπτουν από την ανάλυση της ενότητας 1.1. Οι θεματικοί στόχοι που επιλέγονται (λαμβάνοντας υπόψη τις κατηγορίες των Περιφερειών) θα πρέπει να είναι συνεπείς προς τις απαιτήσεις θεματικής συγκέντρωσης που καθορίζονται στον ΚΚΔ και στους ειδικούς Κανονισμούς των Ταμείων και να εξασφαλίζουν την απαραίτητη επικέντρωση και κρίσιμη μάζα των παρεμβάσεων.

5.1.2.2 Περιγράφονται οι θεματικοί στόχοι και τα κύρια αποτελέσματα που επιδιώκονται για καθένα από τα ΕΔΕΤ, ειδικά σε σχέση με τους στόχους της στρατηγικής Ευρώπη 2020 (που σε εθνικό επίπεδο έχουν προσδιοριστεί στο ΕΠΜ της χώρας) και τις ειδικές συστάσεις του Συμβουλίου. Ο όρος «κύρια αποτελέσματα» αναφέρεται στις κυριότερες αλλαγές που επιδιώκεται να επιτευχθούν στο πλαίσιο καθενός από τους θεματικούς στόχους. Οι αλλαγές μπορεί να εκφράζονται σε ποιοτικούς ή ποσοτικούς όρους, υποδηλώνοντας π.χ. τη γενική κατεύθυνση και το μέγεθος της αλλαγής.

Προκρίνεται η χρήση των δεικτών για την περιγραφή των κύριων αποτελεσμάτων που επιδιώκονται, ωστόσο δεν είναι υποχρεωτική σε αυτή τη φάση του σχεδιασμού.

5.1.2.3 Για κάθε ένα θεματικό στόχο θα πρέπει να προσδιορίζονται οι σχετικές επενδυτικές προτεραιότητες, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στους κανονισμούς των ΕΔΕΤ. Για κάθε μία επενδυτική προτεραιότητα θα πρέπει να καθορίζονται οι αντίστοιχοι ειδικοί στόχοι.

5.1.2.4 Για κάθε μία επενδυτική προτεραιότητα θα πρέπει να αναφέρονται (i) τύποι δράσεων με περιγραφή του τρόπου συμβολής τους στην επίτευξη των ειδικών στόχων, (ii) οι βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου) ανά τύπο δράσης, (iii) ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων ανά τύπο δράσης, (iv) μεγάλα έργα (αν έχει εφαρμογή). Για τα μεγάλα έργα που υλοποιούνται την

προγραμματική περίοδο 2007-2013 θα πρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα στη φάση που θα ολοκληρωθεί στην τρέχουσα περίοδο και αυτή που αναμένεται να υλοποιηθεί στην επόμενη.

Με βάση τα προαναφερόμενα, η δομή του κειμένου στην υποενότητα αυτή θα είναι η ακόλουθη:

Κεντρικός στόχος για τον τομέα πολιτικής ή την Περιφέρεια

A. Θεματικός Στόχος X και επιδιωκόμενα κύρια αποτελέσματα ανά ΕΔΕΤ

A.1 Επενδυτική προτεραιότητα X1 και αντίστοιχοι ειδικοί στόχοι

A.1.1 Τύπος δράσεων X11

- Σύντομη περιγραφή και συμβολή του στην επίτευξη του αντίστοιχου ειδικού στόχου
- Βασικοί ωφελούμενοι (ομάδες στόχου)
- Ενδεικτικές κατηγορίες δικαιούχων
- Μεγάλα έργα (για τα έργα που υλοποιούνται την προγραμματική περίοδο 2007-2013 θα πρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα στη φάση που θα ολοκληρωθεί στην τρέχουσα περίοδο και αυτή που θα υλοποιηθεί στην επόμενη)

A.1.2 Τύπος δράσεων X12

- .....
- .....

A.2 Επενδυτική προτεραιότητα X2 και αντίστοιχοι ειδικοί στόχοι

.....

B. Θεματικός Στόχος Ψ και επιδιωκόμενα κύρια αποτελέσματα ανά ΕΔΕΤ

B.1 Επενδυτική προτεραιότητα Ψ1 και αντίστοιχοι ειδικοί στόχοι

.... και ούτω καθ' εξής κατά τα προηγούμενα

5.1.3 Εφαρμογή οριζόντιων αρχών και στόχοι πολιτικής για την υλοποίηση των ΕΔΕΤ

5.1.3.1 Εφαρμογή της αρχής της εταιρικής σχέσης (άρθρο 5 του ΚΚΔ)

Αναλυτικότερα η παρουσίαση θα πρέπει να περιλαμβάνει:

Συνοπτική περιγραφή των βασικών σταδίων της διαδικασίας προετοιμασίας και συμμετοχής των εταίρων στο σχεδιασμό. Η περιγραφή αυτή πρέπει να περιλαμβάνει:

- Τον κατάλογο των εμπλεκόμενων εταίρων και το λόγο επιλογής αυτών
- Τις δράσεις που επελέγησαν για να διευκολυνθεί η ευρεία εμπλοκή και ενεργός συμμετοχή των εταίρων, περιλαμβανομένων των δράσεων προσβασιμότητας
- Την κύρια προστιθέμενη αξία της εταιρικής σχέσης κατά την προετοιμασία σχεδιασμού, π.χ. περιπτώσεις όπου οι στρατηγικές επιλογές επηρεάστηκαν σημαντικά από τους εταίρους

- Τα κύρια αποτελέσματα της διαβούλευσης με τους εταίρους, περιλαμβανομένων σημαντικών ζητημάτων, παρατηρήσεων και συστάσεων που τέθηκαν από περισσότερους εταίρους.

5.1.3.2 Προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, της μη διάκρισης και της προσβασιμότητας (άρθρο 7 του ΚΚΔ).

Σ' αυτό το σημείο πρέπει να γίνει μια επισκόπηση της γενικής προσέγγισης για την εξασφάλιση (α) της προώθησης της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, (β) της μη διάκρισης και (γ) της δυνατότητας πρόσβασης στην υλοποίηση των ΕΔΕΤ, περιλαμβανομένης μιας περιγραφής οποιωνδήποτε γενικών διευθετήσεων σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο για την εξασφάλιση της προώθησης και παρακολούθησης αυτών των αρχών σε διαφορετικούς τύπους προγραμμάτων.

5.1.3.3 Στόχοι οριζόντιων πολιτικών

Σκοπός αυτού του σημείου είναι η παρουσίαση οποιωνδήποτε οριζόντιων στόχων πολιτικής που σχετίζονται με ένα ή περισσότερα Ταμεία.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει μια επισκόπηση τυχόν πρόσθετων οριζόντιων στόχων πολιτικής, όπως ορίζονται στο Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο - ΚΣΠ, (δημογραφική αλλαγή, προσβασιμότητα και κλιματική αλλαγή) οι οποίοι θα πρέπει να επιδιωχθούν, εξηγώντας πώς θα γίνει αυτό, περιλαμβανομένης μιας περιγραφής των ρυθμίσεων για την εξασφάλιση της ενσωμάτωσής τους, ανάλογα με την περίπτωση.

5.2. Ενότητα 2: «Εκ των προτέρων αιρεσιμότητες»

Στην Ενότητα 2 περιγράφονται οι διευθετήσεις που πρέπει να επιτευχθούν προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική υλοποίηση (άρθρο 14.1.β). Ειδικότερα, η Ενότητα αυτή περιλαμβάνει (απαντιέται κυρίως από τους υπεύθυνους άσκησης τομεακής πολιτικής):

5.2.1 Περίληψη η οποία θα περιλαμβάνει (α) εκτίμηση για την εκπλήρωση των εφαρμοστέων κατά περίπτωση εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων (ex ante conditionalities) σύμφωνα με το Άρθρο 17 και το σχετικό παράρτημα του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων (ΚΚΔ) για τα Ταμεία σε εθνικό επίπεδο και (β) τις δράσεις, οι οποίες πρέπει να αναληφθούν, οι αρμόδιοι φορείς και το χρονοδιάγραμμα για την υλοποίησή τους, στην περίπτωση που οι αιρεσιμότητες δεν εκπληρούνται.

Ειδικότερα, ζητείται η συμπλήρωση των ακόλουθων πινάκων:

Πίνακας Α: Εκτίμηση της εκπλήρωσης των εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων σε εθνικό επίπεδο

Εκ των προτέρων Αιρεσιμότητα	Εκπλήρωση της Αιρεσιμότητας (ΝΑΙ / ΟΧΙ / ΜΕΡΙΚΗ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ)	Κριτήρια	Εκπλήρωση κριτηρίων (ΝΑΙ /ΟΧΙ)	Αναφορά (εφόσον η αιρεσιμότητα εκπληρούται) Αναφορά σε στρατηγικές, νομικές ενέργειες και άλλα σχετικά έγγραφα συμπεριλαμβανομένων των αναφορών σε σχετικές ενότητες, άρθρα ή παραγράφους, συνοδευόμενων από υπερσύνδεσμο ή άλλη πρόσβαση στο πλήρες κείμενο.	Επεξήγηση (όπου απαιτείται)

Στην περίπτωση κατά την οποία κάποιες γενικές ή θεματικές εκ των προτέρων αιρεσιμότητες δεν εκπληρούνται (ολικώς ή μερικώς), συμπληρώνονται οι ακόλουθοι πίνακες, στους οποίους αναφέρονται τα κριτήρια τα οποία δεν εκπληρούνται, οι ενέργειες που πρέπει να αναληφθούν για την εκπλήρωση αυτή, ο χρόνος ολοκλήρωσης των ενεργειών και οι αρμόδιοι φορείς.

Πίνακας Β: Σύνοψη σχεδίου δράσης για την εκπλήρωση των γενικών εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων

Εκ των προτέρων Γενική Αιρεσιμότητα	Κριτήρια που δεν εκπληρούνται	Ενέργειες που πρέπει να υλοποιηθούν	Ημερομηνία ολοκλήρωσης ενέργειας	Φορείς υπεύθυνοι για την εκπλήρωση του κριτηρίου

Πίνακας Γ: Σύνοψη σχεδίου δράσης για την εκπλήρωση των θεματικών εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων

Εκ των προτέρων Θεματική Αιρεσιμότητα	Κριτήρια που δεν εκπληρούνται	Ενέργειες που πρέπει να υλοποιηθούν	Ημερομηνία ολοκλήρωσης ενέργειας	Φορείς υπεύθυνοι για την εκπλήρωση του κριτηρίου

5.3. Ενότητα 3: «Χωρική διάσταση»

Στην Ενότητα 3 περιγράφεται η ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη χωρική ανάπτυξη που χρηματοδοτείται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ).

Ειδικότερα, η Ενότητα αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει την περιγραφή της στρατηγικής για τη χωρική ανάπτυξη, στη βάση της ανάλυσης της Ενότητας 1, που καλύπτει την ολοκληρωμένη προσέγγιση της χρήσης των Ταμείων σε περιφερειακό και υπο-περιφερειακό επίπεδο για διαφορετικούς τύπους περιοχών. Αναλυτικότερα θα πρέπει να παρουσιάζονται:

5.3.1 Οι σχετικές διευθετήσεις που διασφαλίζουν την ολοκληρωμένη προσέγγιση της χρήσης των Ταμείων για την εδαφική ανάπτυξη συγκεκριμένων περιοχών σε υπο-περιφερειακό επίπεδο.

5.3.1.1 Τοπικά Προγράμματα Ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων (άρθρα 28-31 του ΚΚΔ, το άρθρο 9 για την Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία, και οι ειδικοί Κανονισμοί για το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ, το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ)

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθούν:

- οι κύριες προκλήσεις στην ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση, την αειφορία ή και άλλες βασικές παραμέτρους της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, που προτείνεται να αντιμετωπιστούν με Τοπικά Προγράμματα Ανάπτυξης,
- οι στόχοι και οι προτεραιότητες για τα προτεινόμενα Τοπικά Προγράμματα Ανάπτυξης, καθώς και οι Θεματικοί Στόχοι στους οποίους αναμένεται να συμβάλλουν,
- οι διαφορετικοί τύποι περιοχών στις οποίες προτείνεται να υλοποιηθούν Τοπικά Προγράμματα Ανάπτυξης (μία γενική ένδειξη των τύπων των περιοχών, π.χ. αστικές, αγροτικές, διασυνοριακές, περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά όσον αφορά την πυκνότητα του πληθυσμού ή το οικιστικό πρότυπο, περιοχές με έντονη διάσταση της αλιείας).
- τα Ταμεία που προτείνεται να χρησιμοποιηθούν, μια πρώτη προσέγγιση των πόρων που θα απαιτηθούν και ο ρόλος του κάθε Ταμείου στους διαφορετικούς τύπους περιοχών

5.3.1.2 Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις

Στο σημείο αυτό είναι δυνατόν να προταθούν οι τύποι των περιοχών όπου Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) βασιζόμενες στην ευφυή εξειδίκευση, τη βιωσιμότητα και την κοινωνική συνοχή, θα μπορούσαν να υλοποιηθούν και τα Ταμεία που προτείνεται να χρησιμοποιηθούν στους διαφορετικούς τύπους περιοχών που καλύπτονται από ΟΧΕ.

5.3.1.3 Βιώσιμη αστική ανάπτυξη

Στο σημείο αυτό δύναται να γίνει αναφορά στις αρχές που προτείνεται να χρησιμοποιηθούν για τον καθορισμό των αστικών περιοχών, όπου θα εφαρμοστούν ολοκληρωμένες δράσεις για την ευφυή και τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη (άρθρο 7 και 8 του Κανονισμού για το ΕΤΠΑ και άρθρο 12 του Κανονισμού για το ΕΚΤ).

5.3.1.4 Ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια ή των ομάδων στόχου που αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο διακρίσεων ή κοινωνικού αποκλεισμού, με ιδιαίτερη έμφαση στις περιθωριοποιημένες κοινότητες, στα άτομα με ειδικές ανάγκες, στους μακροχρόνια άνεργους και στους νέους που βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης ή κατάρτισης.

Ζητείται (όπου έχει εφαρμογή η παρούσα ενότητα) η συμπλήρωση του ακόλουθου πίνακα:

Ειδική ομάδα-στόχος ή γεωγραφική περιοχή	Συνοπτική περιγραφή των αναγκών	Ταμεία που θα χρησιμοποιηθούν (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΤΣ, ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ)	Κύριοι τύποι παρεμβάσεων που θα υποστηριχθούν

5.3.1.5 Ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων των περιφερειών ή των ειδικών αναγκών των γεωγραφικών περιοχών που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως ορίζεται στο άρθρο 174 της Συνθήκης.

Αυτή η ενότητα θα πρέπει να συμπεριληφθεί στην περίπτωση που έχει εφαρμογή και εντοπίζονται ιδιαίτερες αναπτυξιακές ανάγκες περιοχών που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές, οι οποίες απαιτούν ολοκληρωμένη παρέμβαση από τα Ταμεία.

Θα πρέπει να παρατεθεί σύνοψη για τον τρόπο που θα χρησιμοποιηθούν τα Ταμεία για την αντιμετώπιση των ειδικών αναπτυξιακών αναγκών των περιοχών αυτών, εφόσον η προσέγγιση εξειδικεύεται για αυτές τις περιοχές.